

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VUODEN 2017
TALOUSARVIOESITYKSEN (HE 134/2016 vp)
TÄYDENTÄMISESTÄ

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn täydentävän esityksen hallituksen talousarvioesitykseen vuodelle 2017.

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2016

Pääministeri

JUHA SIPILÄ

Valtiovarainministeri *Petteri Orpo*

YLEISPERUSTELUT

Eduskunnalle annetaan vuoden 2017 talousarvioesitystä (HE 134/2016 vp) täydentävä hallituksen esitys. Täydentävä esitys voidaan antaa, koska valtiovarainvaliokunta ei ole vielä antanut mietintöään 15.9.2016 annetusta hallituksen esityksestä vuoden 2017 talousarvioksi.

Talouden näkymät

Vuoden 2017 kasvuksi ennustetaan 0,9 %. Kasvun taustalla on investointien positiivinen kehitys ja yksityinen kulutus. Yksityiset investoinnit kehittyvät suotuisasti, kone- ja laiteinvestoinnit lisääntyvät ja T&K-investoinnit kääntyvät nousuun. Yksityisen kulutuksen määrän kasvu hidastuu hieman, 0,7 prosenttiin. Lyhyellä aikavälillä kotimaisen kysynnän kehitys ylläpitää talouskasvua, mutta se ei kuitenkaan riitä luomaan edellytyksiä ennakoitua nopeammalle kasvulle. Viennin kehitys jää edelleen maailmankauppaa vaisummaksi ja siten markkinaosuuksien menettäminen kansainvälisessä kaupassa jatkuu. Suomen taloudellinen tilanne on heikko ja vielä suurempien haasteiden edessä kuin aikaisemmin on arvioitu. Työllisten määrä lisääntyy 0,3 % ja työttömyysasteen arvioidaan laskevan 8,8 prosenttiin. Työllisyysasteen arvioidaan puolestaan nousevan 68,8 prosenttiin. Kuluttajahintojen nousu kiihtyy 1,1 prosenttiin.

Tuloarviot

Arviota veroista ja veronluonteisista tuloista ehdotetaan korotettavaksi 99 milj. eurolla ja sekalaisten tulojen arviota 58 milj. eurolla. Vuonna 2016 ansio- ja pääomatuloista maksettujen verojen kertymä on kehittynyt aiemmin arvioitua myönteisemmin. Tämän seurauksena ansio- ja pääomatuloverojen tuloarviota korotetaan 100 milj. eurolla v. 2017. Sekalaisten tulojen arvioissa on lisäyksenä otettu huomioon uuden rahapeliyhtiön tuotoista hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen kohdennettava 39 milj. euron osuus.

Määrärahat ja tasapaino

Varsinaisten tulojen 157 milj. euron lisäys ja määrärahojen 219 milj. euron lisäys huomioon ottaen vuoden 2017 täydentävä talousarvioesitys lisää valtion nettolainanoton tarvetta 62 milj. eurolla. Valtion nettolainanotoksi vuonna 2017 arvioidaan 5,5 mrd. euroa. Valtionvelan määrän arvioidaan olevan vuoden 2017 lopussa n. 111 mrd. euroa, mikä on n. 51 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Vaalikauden kehys

Vuoden 2017 kehystasoa tarkistetaan vastaamaan kehyksen hinta- ja rakennemuutoksia jäljempänä olevan taulukon mukaisesti n. 34 milj. eurolla. Tarkistusten jälkeinen menokehys vuodelle 2017 on 44 850 milj. euroa.

Täydentävän talousarvioesityksen jälkeen kehykseen luettavien menojen taso on 44 510 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2017 jakamaton varaus on n. 40 milj. euroa, minkä lisäksi v. 2017 on käytettävissä 300 milj. euron lisäbudjettivaraus.

Kehyksen hinta- ja rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2017
	Tarkennuksia kilpailukykysovimuksen vaikutuksissa: -1,164 me momentilla 29.10.30, -0,315 me mom. 29.10.31, -4,935 me mom. 29.20.30 ja 33,0 me mom. 33.30.60	26,6
32.20.42	INKA-ohjelman rahoituksen uudelleenbudjetointi	1,8
33.10.54	Kertaluonteisen eläketuen johdosta kehyksen ulkopuoliset asumistukimenot vähenevät saajien siirtyessä eläkkeensaajan asumistuen piiriin	6,2
33.10.54, 33.10.57	Tarkennuksia opiskelijoiden asumistuen siirtämisessä yleisen asumistuen piiriin. Siirto lisää kehyksen ulkopuolisia menoja nettona 108,2 milj. euroa v. 2017.	3,8
33.20.52	Muutos eläketuen johdosta tehtävässä korjauksessa, uudistuksen voimaantulo 1.6.2017	-3,2
Yhteensä		34,2

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahoihin ehdotetaan yhteensä 16,8 milj. euron lisäystä. Lisäyksestä 15,8 milj. euroa aiheutuu Libanonin UNIFIL-operaation laajentamisesta 160 sotilaalla ajalle 1.4.2017—31.8.2018. Kriisinhallintaan liittyviin tuloarvioihin ehdotetaan 3 milj. euron korotusta.

Poliisi

Supolle ehdotetaan 1,5 milj. euron lisäystä väkivaltaisten ääriliikkeiden laittomaan toimintaan vaikuttamiseen. Poliisille ehdotetaan 8,5 milj. euron lisäystä, joka kohdennettaisiin mm. Keskusrikospoliisille ja paikallispoliisille väkivaltaisten ääriliikkeiden laittomaan toiminnan torjumiseksi sekä torjuntaan tarvittaviin varustehankintoihin.

Kuntien tukeminen

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan nettomääräisesti 55 milj. euron lisäystä. Valtionosuutta lisäävät eräiden talousarvioesitykseen liittyvien hallituksen esitysten vaikutusarvioiden tarkentuminen, jonka lisäksi vanhustenhuollon laatusuosituksen uudistuksen ei arvioida tuottavan säästöä vielä v. 2017. Kuntien yhdistymisavustuksiin ehdotetaan 1,1 milj. euron lisäystä. Yhdistymisiä arvioidaan tapahtuvan kolme v. 2017.

Sotilastapaturmalain muutokset

Sotilastapaturmalain muutosten aiheuttamiin korvausmenojen lisäyksiin ehdotetaan 0,8 milj. euron lisäystä. Hallitus on antanut eduskunnalle täydentävään talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta. Lisäksi muutoksen aiheuttamiin tietojärjestelmäkustannuksiin ehdotetaan 0,35 milj. euron kertaluonteista lisäystä Valtiokonttorille.

Suomalais-venäläinen koulu

Opetushallitukselle ehdotetaan myönnettäväksi valtuus tehdä suomalais-venäläisen koulun väliaikaisista tilajärjestelyistä aiheutuva vuokrasopimus vuodesta 2017 alkaen siten, että koulun vuokramenot vuosina 2017—2022 ovat vuositasolla yhteensä enintään 1,1 milj. euroa. Väliaikaiset tilat otettaisiin käyttöön elokuussa 2017 ja niistä aiheutuva määrärahan lisätarve olisi 0,2 milj. euroa v. 2017.

Liikennehankkeet

Raide-Jokeri pikaraitiotien rakentamisen avustamiseen välillä Helsingin Itäkeskus—Espoon Keilaniemi ehdotetaan enintään 84 milj. euron valtuutta ja Tampereen raitiotien rakentamisen avustamiseen (1. ja 2. vaihe) ehdotetaan enintään 71 milj. euron valtuutta. Valtionavustusten myöntöpäätösten edellytyksenä on, että kaupungit sitoutuvat MAL-sopimuksen 2016—2019 tavoitteisiin tonttitarjonnan ja asuntotuotannon lisäämiseksi.

Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistykseen ehdotetaan 5,7 milj. euron valtuutta. Lisäksi Porin kaupunki rahoittaa hanketta 1,4 milj. eurolla. Hankkeen tavoitteena on parantaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, metalliteollisuuden kilpailukykyä ja vähentää kuljetusten aiheuttamia haitallisia päästöjä.

Maahanmuutto

Joutsenon vastaanottokeskuksen säilönönnötkapasiteetin tilapäisen laajentamisen menoihin ehdotetaan 981 000 euroa.

Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoitusjärjestelmän muutoksen johdosta ehdotetaan yhteensä 8,8 milj. euron määräaikaista ylimääräistä avustusta. Avustuksella kompensoidaan opetuksen järjestäjän aloitetuista koulutuksista v. 2017 muutoin saamatta jäävää rahoitusta. Samalla maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan ja aikuisten perusopetuksen määrärahatarve on alentunut 17,6 milj. eurolla suoritämäärätietojen ja -arvioiden tarkentumisen johdosta.

Kotouttamisen kuntakorvauksiin ehdotetaan 11,3 milj. euron lisäystä, josta 10,8 milj. euroa aiheutuu oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden aiempaan suuremmasta määrästä ja 0,5 milj. euroa kuntien korkeammista toimeentulomenoista, kun ulkomaalaislain perusteella oleskeluluvan saaneille on tarkoitus maksaa 1.1.2017 alkaen työmarkkinatuen sijaan kotoutusmistukea.

Terrafame Group Oy:n pääomittaminen ja valtiontakaus Terrafame Oy:lle

Terrafame Group Oy:n oman pääoman korottamiseen ehdotetaan 100 milj. euron määrärahaa. Toiminta Sotkamossa sijaitsevalla kaivoksella ja metallien jalostuslaitoksessa on edennyt vuoden 2016 aikana hyvin ja ympäristöturvallisuus on saatu varmistettua valtio-omistajan tavoitteen mukaisesti. Määrärahalla arvioidaan katettavan toiminnan kustannukset loppukesään 2017 saakka ja sen turvin voidaan jatkaa neuvotteluja kaivostoiminnan omistuspohjan laajentamiseksi.

Ehdotetaan enintään 107 milj. euron suuruisen valtiontakauksen myöntämistä Terrafame Oy:lle jätteen käsittelytoiminnan osalta asetettavien ympäristövakuuksien vastavakuudeksi. Valtiontakauksen tavoitteena on mahdollistaa ympäristösuojelulain mukaisten vakuuksien asettaminen ympäristöluvan mukaisesti. Ympäristönsuojelulain mukaan kaivoksen toiminnanharjoittajan on asetettava vakuus sen varmistamiseksi, että jätehuolto, seuranta, tarkkailu ja toiminnan lopettaminen tai sen jälkeen tarvittavat toimet hoidetaan asianmukaisesti.

Pientuloisten maksukevennyksen laajennus

Valtion osuutta sairausvakuutuslaista johtuvista menoista ehdotetaan lisättäväksi 33 milj. eurolla. Määrärahan tarve selittyy kilpailukyky sopimukseen liittyvällä pienituloisten maksukevennyksen laajentamisella.

Työttömyysturva

Valtionosuutta peruspäivärahasta ehdotetaan lisättäväksi 9 milj. eurolla. Tämä aiheutuu palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun tuoton tarkentumisesta. Työmarkkinatuen rahoitukseen ehdotetaan 3,2 milj. euron lisäystä eläketukilain voimaantulon tarkentumisen vuoksi.

Asumistuki

Asumistuen rahoitukseen varattua määrärahaa ehdotetaan vähennettäväksi yhteensä 12,1 milj. eurolla. Tästä 6,2 milj. euroa aiheutuu eläketukilain perusteella eläkkeelle pääsevien pitkäaikaisyöttömien siirtymisestä eläkkeensaajien asumistuen piiriin. Vastaavasti eläkkeensaajien asumistuen kustannuksiin ehdotetaan tästä syystä lisättäväksi 6,9 milj. euroa. Vähennyksestä 5,4 milj. euroa aiheutuu yleiseen asumistukeen tehtävistä muutoksista liittyen opiskelijoiden siirtymiseen yleisen asumistuen piiriin. Loput 0,5 milj. euroa aiheutuu maksullisilla linjoilla opiskelevien, oppilaitoksen asuntoloissa asuvien opiskelijoiden jäämisestä edelleen opintotuen asumislisän piiriin. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakuluihin ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä, joka aiheutuu opiskelijoiden siirtymisestä yleisen asumistuen piiriin.

Hallinnon palveluiden digitalisointi

Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -hankkeeseen (KIRADIGI) ehdotetaan 4 milj. euroa siirtona valtiovarainministeriön pääluokan hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuen määräraahasta. Hankkeen tavoitteena on harmonisoida tiedonhallintaa, karsia digitalisaatiota hidastavia säädöksiä ja käynnistää käytännön kokeiluhankkeita. Kiinteistö- ja rakentamisala osallistuu myös hankkeen kustannuksiin.

Samoin siirtona valtiovarainministeriön pääluokan hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuen määräraahasta ehdotetaan 1,8 milj. euroa Kemikaalitiedon digitaalisen hallinnan hankkeeseen (KemiDigi). Kemikaalitiedon hallinta keskitetään kansalliseen palveluarkkitehtuuriin tukeutuvan KemiDigi-tietovarantoon, mikä helpottaa ja yksinkertaistaa erilaisia lupa- ja ilmoitusmenettelyjä ja raportointivelvoitteita sekä tukee valvontaa.

Eräitä muita muutoksia

Oikeusministeriön hallinnonalalla Oikeusrekisterikeskukselle ehdotetaan 210 000 euron lisäystä WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittelyyn.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla tulorekisterihankkeelle ehdotetaan 5 milj. euroa siirtana tuottavuusmäärärahamomentilta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen määrärahaa ehdotetaan vähennettäväksi 7,5 milj. eurolla vastaavansuuruisen lisäyksen sisältyessä määrärahan aikaistuksena hallituksen esitykseen vuoden 2016 kolmanneksi lisätalousarvioksi. Tenojoen kaikuluotainseurannan toteuttamiseen ehdotetaan 0,49 milj. euron lisäystä. Maatilatalouden kehittämisrahastoon osana hallituksen kärkihankkeita tehtävien siirtojen jaksotusta ehdotetaan muutettavaksi.

Perusväylänpitoon osana hallituksen kärkihankkeita tehtävästä lisäyksestä ehdotetaan 13 milj. euroa siirrettäväksi vuodelle 2018.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärkihankkeen määrärahaa ehdotetaan vähennettäväksi 6,31 milj. eurolla.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla EU-rakennerahastojen myöntämisvaltuuteen ehdotetaan 10,1 milj. euron lisäystä, joka aiheutuu komission tekemästä tarkennuksesta Suomen vuosien 2014—2020 rakennerahasto-ohjelmaan. ELY-keskuksista siirretään innovaatio- ja keksintötoimintaa sekä pieniä energiatukia koskevat tehtävät Innovaatiorahoituskeskus Tekesiin, mistä johtuen ELY-keskusten toimintamenoista ehdotetaan siirrettäväksi 7,0 milj. euroa Innovaatiorahoitus Tekesin toimintamenoihin. Julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin ehdotetaan 2,3 milj. euron lisäystä käytettäväksi Euroopan Globalisaatiorahastohankkeisiin (Nokia 3 ja Microsoft 2) sisältyvien työvoimakoulutusten kansalliseen rahoitusosuuteen. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenoihin ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä, joka aiheutuu edunsaajarekisterin perustamisen kustannuksista.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokasta ehdotetaan siirrettäväksi 1,2 milj. euroa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Siirto aiheutuu omaehtoisten opintojen tukiajan keston pidentämisestä 24 kk:sta 48 kk:een oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen suorittamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla valtion osuutta kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menosta ehdotetaan vähennettäväksi 16,9 milj. eurolla. Muutos aiheutuu eläketukilain voimaantulon ja vaikutusten tarkentumisella.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustusten myöntäminen siirtyy 1.1.2017 kunnilta Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tehtäväksi. Siirron mukainen nettosäästö kunnille olisi arvion mukaan 3,5—4 milj. euroa. Siirron alkuvaiheeseen siirtymäkauden rahoitukseksi Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle ehdotetaan kahden henkilötyövuoden lisäystä, yhteensä 140 000 euroa.

Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun osoitettuja määrärahoja ehdotetaan koottavaksi yhdelle momentille valtiovarainministeriön pääluokkaan.

Käsiteltävänä olevat ja nyt ehdotettavat määrärahojen muutokset pääluokittain, euroa

Pääluokka	Hallituksen esitys talousarvioksi	Täydentävä esitys	Yhteensä
21. Eduskunta	179 988 000	-	179 988 000
22. Tasavallan presidentti	13 729 000	-	13 729 000
23. Valtioneuvoston kanslia	210 391 000	739 000	211 130 000
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 066 939 000	12 148 000	1 079 087 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	915 834 000	413 000	916 247 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	1 508 153 000	10 832 000	1 518 985 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 824 125 000	4 894 000	2 829 019 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	16 967 305 000	59 568 000	17 026 873 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	6 772 812 000	-25 832 000	6 746 980 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 545 240 000	34 803 000	2 580 043 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	3 235 870 000	-14 006 000	3 221 864 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 928 060 000	122 888 000	3 050 948 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	14 580 451 000	8 221 000	14 588 672 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	180 069 000	4 135 000	184 204 000
36. Valtionvelan korot	1 307 510 000	-	1 307 510 000
Yhteensä	55 236 476 000	218 803 000	55 455 279 000

Käsiteltävänä olevat ja nyt ehdotettavat tuloarvioiden muutokset osastoittain, euroa

Osasto	Hallituksen esitys talousarvioksi	Täydentävä esitys	Yhteensä
11. Verot ja veronluonteiset tulot	41 564 184 000	99 000 000	41 663 184 000
12. Sekalaiset tulot	5 240 658 000	57 710 000	5 298 368 000
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 484 964 000	-	2 484 964 000
15. Lainat (pl. nettolainanotto ja velanhallinta)	459 241 000	-	459 241 000
Yhteensä (pl. nettolainanotto ja velanhallinta)	49 749 047 000	156 710 000	49 905 757 000
15.03.01 Nettolainanotto ja velanhallinta	5 487 429 000	62 093 000	5 549 522 000
Yhteensä	55 236 476 000	218 803 000	55 455 279 000

TULOARVIOT

Osasto 11 VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Momentille arvioidaan kertyvän 9 029 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 100 000 000 euroa talousarvioesityksen 8 929 000 000 euroon aiheutuu vuoden 2016 ennakoitua myönteisemmistä kertymätiedoista.

2017 talousarvio	9 029 000 000
2016 III lisätalousarvio	270 000 000
2016 talousarvio	9 210 000 000
2015 tilinpäätös	9 094 292 379

19. Muut veronluonteiset tulot*05. Eräät liikenteen maksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 27 851 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Vähennys 1 000 000 euroa talousarvioesityksen 28 851 000 euroon nähden aiheutuu lentoliikenteen valvontamaksun tarkistuksen uudelleenarvioinnista.

2017 talousarvio	27 851 000
2016 talousarvio	18 751 000
2015 tilinpäätös	19 202 229

Osasto 12 SEKALAISET TULOT

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 31 103 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 1 400 000 euroa talousarvioesityksen 29 703 000 euroon nähden aiheutuu Libanonin ja Malin kriisinhallintaoperaatioista YK:lta saatavista joukkokorvauksista.

2017 talousarvio	31 103 000
2016 III lisätalousarvio	-5 300 000
2016 talousarvio	42 527 000
2015 tilinpäätös	50 442 915

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 46 110 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 90 000 euroa talousarvioesityksen 46 200 000 euroon nähden aiheutuu momentille 25.20.01 nettobudjetoitavista ulosottolaitoksen tiedoksiannoista ja kaupanvahvistuksista perittävistä maksuista, kustannusten korvauksista ja todistus- ja jäljennösmaksuista saatavista tuloista.

2017 talousarvio	46 110 000
2016 III lisätalousarvio	-7 500 000
2016 talousarvio	46 400 000
2015 tilinpäätös	32 511 257

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 8 396 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 5 862 000 euroa talousarvioesityksen 2 534 000 euroon nähden aiheutuu komissiosta saatavien ennakkomaksujen, menoilmoituksiin perustuvien rahastojen vuosiohjelmamaksujen sekä uudelleensijoitettavista ja sisäisesti siirrettävistä henkilöistä maksettavan erillisrahoituksen maksuaikataulujen täsmentymisestä.

2017 talousarvio	8 396 000
2016 talousarvio	47 374 000
2015 tilinpäätös	10 844 313

27. Puolustusministeriön hallinnonala

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 868 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 1 518 000 euroa talousarvioesityksen 3 350 000 euroon nähden aiheutuu Libanonin UNIFIL-operaation vahvistamisesta johtuvasta YK:n kalusto- ja varustekorvauksesta.

2017 talousarvio	4 868 000
2016 III lisätalousarvio	1 280 000
2016 talousarvio	5 200 000
2015 tilinpäätös	4 728 637

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 544 503 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 10 000 000 euroa talousarvioesityksen 534 503 000 euroon nähden on EU-kriisitukea.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	525,000	30.20.41
EU-kriisituki	10,000	30.20.41
EU-markkinatuki	5,000	30.20.41
Tuottajaorganisaatiot	2,200	30.20.46
Hunajantuotanto	0,103	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	544,503	
		Maatalouden interventio- rahastossa
Maatalouden interventiorahastoon	0,400	
Kaikki yhteensä	544,903	

2017 talousarvio	544 503 000
2016 talousarvio	599 903 000
2015 tilinpäätös	537 849 554

20. Hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen käytettävä osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 40 100 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 39 020 000 euroa talousarvioesityksen 1 080 000 euroon nähden johtuu uuden rahapeliyhdistiön tuotoista hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen kohdennettavasta osuudesta.

2017 talousarvio	40 100 000
2016 talousarvio	1 040 000
2015 tilinpäätös	919 179

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 5 549 522 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 62 093 000 euroa talousarvioesityksen 5 487 429 000 euroon nähden aiheutuu tässä täydentävässä esityksessä ehdotetuista tuloarvioiden ja määrärahojen muutoksista.

Tulot ja menot (milj. euroa)

Tulot	
Nimellisarvoinen nettolainanotto	5 600
Menot	
Emissiotappiot (netto)	-40
Pääomatappiot (netto)	-10
Nettotulot	5 550
2017 talousarvio	5 549 522 000
2016 III lisätalousarvio	316 679 000
2016 II lisätalousarvio	233 180 000
2016 I lisätalousarvio	78 870 000
2016 talousarvio	5 331 502 000
2015 tilinpäätös	4 405 769 398

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 23 VALTIONEUVOSTON KANSLIA

01. Hallinto

01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 123 240 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys talousarvioesityksen 122 501 000 euroon nähden on 739 000 euroa, mistä 78 000 euroa on siirtoa momentilta 32.01.01 ja 124 000 euroa momentilta 33.01.01 valtioneuvoston yhteisen verkkojulkaisualustan palvelun menoihin, 114 000 euroa siirtoa momenteilta 24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01, 28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01 ja 35.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen, 240 000 euroa valtioneuvoston yhteisten valmiustyöasemien ja -puhelimien ylläpitomenoihin sekä 183 000 euroa uuden korkean suojatason puhelinratkaisun käyttöönotosta aiheutuviin menoihin.

2017 talousarvio	123 240 000
2016 II lisätalousarvio	-73 000
2016 talousarvio	125 086 000
2015 tilinpäätös	114 567 000

Pääluokka 24

ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ulkoasiainhallinto

01. *Ulkoasiainhallinnon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 220 234 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 219 828 000 euroon nähden on 406 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 139 000 euroa siirtana momentilta 26.01.01 Suomen EU:n pysyvässä edustustossa toimivan maahanmuuton erityisasiantuntijan menoihin ja 294 000 euroa siirtana momentilta 33.01.01 Suomen pysyvässä edustustossa Genevessä toimivan terveysalan asiantuntijan menoihin sekä vähennyksenä 27 000 euroa siirtana momentille 23.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen.

2017 talousarvio	220 234 000
2016 III lisätalousarvio	-545 000
2016 II lisätalousarvio	-964 000
2016 talousarvio	226 439 000
2015 tilinpäätös	234 079 000

10. Kriisinhallinta

20. *Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 49 774 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot	300 000
04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	2 012 000
05.	Yhteiset menot	7 480 000
06.	Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operaatio)	990 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

08.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	4 550 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	417 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 166 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	21 491 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	300 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	1 830 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	7 650 000
19.	EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	1 422 000
20.	Golanin kriisinhallintaoperaation menot (UNDOF)	166 000
Yhteensä		49 774 000

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan käyttösuunnitelma korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan käyttösuunnitelman.

Lisäys talousarvioesityksen 37 858 000 euroon nähden on 11 916 000 euroa.

Suomen osallistumista UNIFIL-operaatioissa Libanonissa vahvistetaan 1.4.2017—31.8.2018 noin 160 sotilaan vahvuisella jääkärikomppanialla (Ranskan tuki). Talousarvioesitykseen nähden käyttösuunnitelmakohtaan 05. määrärahaa on lisätty 2 826 000 euroa ja käyttösuunnitelmakohtaan 14. määrärahaa 10 159 000 euroa operaation vahventamisen perusteella. Talousarvioesitykseen nähden käyttösuunnitelmaan on lisätty kohta 20. Golanin kriisinhallintaoperaation menot (UNDOF), jolle on osoitettu 166 000 euroa operaation jatkuessa kesään 2017.

Talousarvioesitykseen nähden käyttösuunnitelmasta on poistettu kohta 10. operaation päättyessä vuoden 2016 lopussa ja käyttösuunnitelmakohtaan 16. määrärahasta vähennetty 520 000 euroa operaation vahvuuden laskettua laskentaperusteena käytetystä 20 sotilaasta 15 sotilaaseen.

2017 talousarvio	49 774 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 II lisätalousarvio	7 446 000
2016 talousarvio	49 000 000
2015 tilinpäätös	49 205 991

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

80. *Kehitysyhteistyölainat* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti poistetaan talousarvioesityksestä ja sen määräraha siirretään momentille 24.30.89.

2017 talousarvio	—
------------------	---

89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 130 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin ja lainainstrumentteihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 100 000 000 euroa talousarvioesityksen 30 000 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 24.30.80.

Talousarvioesitykseen nähden momentin perusteluja on laajennettu koskemaan myös lainainstrumentteja kuten esimerkiksi kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten tai YK:n kehitystoimijoiden lainapohjaisia instrumentteja. Määrärahaa on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

2017 talousarvio	130 000 000
2016 II lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	140 000 000

90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot*66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 86 992 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 174 000 euroa talousarvioesityksen 87 166 000 euroon nähden aiheutuu Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden siirrosta momentille 29.40.20. Tuki perustuu Saamelaisen korkeakoulun ja Pohjoismaiden ministerineuvoston väliseen sopimukseen.

2017 talousarvio	86 992 000
2016 talousarvio	86 961 000
2015 tilinpäätös	74 455 000

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ministeriö ja hallinto

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 446 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 20 458 000 euroon nähden on 12 000 euroa, mistä 5 000 euroa aiheutuu siirrosta momentille 25.01.05 Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmähankkeen menoihin ja 7 000 euroa siirrosta momentille 23.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen.

2017 talousarvio	20 446 000
2016 III lisätalousarvio	-6 000
2016 II lisätalousarvio	-174 000
2016 talousarvio	21 608 000
2015 tilinpäätös	22 675 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 801 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon hallinnonalan toimialariippuvaiset ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutus päätösten nojalla annettujen massapöytäkirjojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys talousarvioesityksen 6 591 000 euroon nähden on 1 000 000 euroa, mistä 5 000 euroa on siirtoa momentilta 25.01.01, 55 000 euroa siirtoa momentilta 25.10.03, 13 000 euroa siirtoa momentilta 25.10.04, 22 000 euroa siirtoa momentilta 25.20.01, 10 000 euroa siirtoa momentilta 25.30.01, 45 000 euroa siirtoa momentilta 25.40.01 ja 850 000 euroa siirtoa momentilta 28.70.20 Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishankkeen (eORK) menoihin ja lisäyksenä 210 000 euroa niin sanotun WinCapita-jutun korvausvaatimusten käsitteystä aiheutuviin menoihin.

2017 talousarvio	7 801 000
2016 III lisätalousarvio	250 000
2016 II lisätalousarvio	-40 000
2016 I lisätalousarvio	139 000
2016 talousarvio	6 941 000
2015 tilinpäätös	3 459 000

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Määrärahaa saa käyttää:

3) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 3) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdan 3).

2017 talousarvio	8 305 000
2016 III lisätalousarvio	6 000
2016 II lisätalousarvio	18 000
2016 I lisätalousarvio	-284 000
2016 talousarvio	6 444 000
2015 tilinpäätös	4 397 245

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 709 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 400 000 euroa talousarvioesityksen 13 109 000 euroon nähden aiheutuu turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ja perheenyhdistämissiin liittyvän määrärahatarvearvion tarkistuksesta.

2017 talousarvio	12 709 000
2016 II lisätalousarvio	-67 000
2016 talousarvio	15 386 000
2015 tilinpäätös	10 909 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 256 497 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 256 702 000 euroon nähden on 205 000 euroa, mistä 150 000 euroa aiheutuu turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ja perheen yhdistämisiin liittyvän määräraha-tarvearvion tarkistuksesta ja 55 000 euroa siirrosta momentille 25.01.05 Oikeusrekisterikeskuk-sen tietojärjestelmähankkeen menoihin.

2017 talousarvio	256 497 000
2016 III lisätalousarvio	-100 000
2016 II lisätalousarvio	-1 526 000
2016 talousarvio	262 764 000
2015 tilinpäätös	247 976 000

04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 61 152 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 13 000 euroa talousarvioesityksen 61 165 000 euroon nähden on siirtoa momentille 25.01.05 Oikeusrekisterikeskuk-sen tietojärjestelmähankkeen menoihin.

2017 talousarvio	61 152 000
2016 III lisätalousarvio	-25 000
2016 II lisätalousarvio	1 109 000
2016 talousarvio	60 765 000
2015 tilinpäätös	60 076 000

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 103 271 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulos-ottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tili-tettäviä velkojien menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin pää-tösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toinen kappale korvaa talousarvioesityksen mo-mentin päätösosan kolmannen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 103 383 000 euroon nähden on 112 000 euroa, mistä 90 000 eu-roa aiheutuu momentin nettobudjetoinnin muutoksesta ja 22 000 euroa siirrosta momentille 25.01.05 Oikeusrekisterikeskuk-sen tietojärjestelmähankkeen menoihin.

2017 talousarvio	103 271 000
2016 III lisätalousarvio	-45 000
2016 II lisätalousarvio	-777 000
2016 talousarvio	110 922 000
2015 tilinpäätös	103 723 000

30. Syyttäjät

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 748 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Vähennys 10 000 euroa talousarvioesityksen 44 758 000 euroon nähden on siirtoa momentille 25.01.05 Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmähankkeen menoihin.

Talousarvioesitykseen nähden momentin päätösosan nettobudjetointia koskeva kolmas kappale on poistettu, sillä momentin nettobudjetoinnissa on tarkoitus siirtyä toimintamenomomentin vakiosisältöiseen nettobudjetointiin.

2017 talousarvio	44 748 000
2016 III lisätalousarvio	-20 000
2016 II lisätalousarvio	-282 000
2016 talousarvio	46 992 000
2015 tilinpäätös	46 223 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 210 984 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 210 329 000 euroon nähden on 655 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 700 000 euroa siirtona momentilta 25.40.74 liittyen Suomenlinnan vankilan työsuhteisten työnjohtajien nimittämiseen virkasuhteeseen 1.10.2016 lukien ja vähennyksenä 45 000 euroa Oikeusrekisterikeskuksen tietojärjestelmähankkeen menoihin siirtona momentille 25.01.05.

25.40

25

2017 talousarvio	210 984 000
2016 II lisätalousarvio	-250 000
2016 talousarvio	211 426 000
2015 tilinpäätös	228 921 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 700 000 euroa talousarvioesityksen 5 400 000 euroon nähden aiheutuu siirrosta momentille 25.40.01 liittyen Suomenlinnan vankilan työsuhteisten työnjohtajien nimittämiseen virkasuhteeseen 1.10.2016 lukien.

2017 talousarvio	4 700 000
2016 talousarvio	5 400 000
2015 tilinpäätös	5 400 000

Päälukka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 632 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Vähennys talousarvioesityksen 13 781 000 euroon nähden on 149 000 euroa, mistä 10 000 euroa aiheutuu siirrosta momentille 23.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen ja 139 000 euroa siirrosta momentille 24.01.01 Suomen EU:n pysyvän edustuston maahanmuuton erityisasiantuntijan menoihin.

2017 talousarvio	13 632 000
2016 III lisätalousarvio	-76 000
2016 II lisätalousarvio	-134 000
2016 talousarvio	14 857 000
2015 tilinpäätös	16 218 000

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 696 178 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 8 500 000 euroa talousarvioesityksen 687 678 000 euroon nähden aiheutuu mm. Keskusrikospoliisin, paikallispoliisin ja nettipoliisin suorituskyvyn vahvistamisesta väkivaltaisten ääri-
liikkeiden laittoman toiminnan torjumiseksi sekä torjuntaan tarvittavista varustehankinnoista.

2017 talousarvio	696 178 000
2016 III lisätalousarvio	-10 000
2016 II lisätalousarvio	-895 000
2016 I lisätalousarvio	1 700 000
2016 talousarvio	729 491 000
2015 tilinpäätös	736 316 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 391 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 1 500 000 euroa talousarvioesityksen 25 891 000 euroon nähden aiheutuu väkivaltaisten ääriliikkeiden laittoman toiminnan torjumiseen tarvittavista lisäresursseista.

2017 talousarvio	27 391 000
2016 III lisätalousarvio	170 000
2016 II lisätalousarvio	-80 000
2016 talousarvio	23 919 000

40. Maahanmuutto

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 60 658 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Muutos talousarvioesityksen 59 777 000 euroon nähden on 881 000 euroa, missä on otettu huomioon kertaluonteisena lisäyksenä 981 000 euroa Joutsenon vastaanottokeskuksen säilöönottokapasiteetin tilapäisen laajennuksen perustamis- ja ylläpitomenoihin vuonna 2017 sekä vähenyksenä 100 000 euroa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän menojen siirtona momentilta 26.40.21.

Talousarvioesitykseen nähden momentin päätösosan toisen kappaleen kohta 1) on poistettu sen johdosta, että ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden palvelut maksetaan jatkossa momentilta 26.40.21.

2017 talousarvio	60 658 000
2016 II lisätalousarvio	4 631 000
2016 talousarvio	79 155 000
2015 tilinpäätös	29 904 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 225 344 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 100 000 euroa talousarvioesityksen 225 244 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 26.40.01 ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän menoihin.

2017 talousarvio	225 344 000
2016 III lisätalousarvio	110 000 000
2016 II lisätalousarvio	130 442 000
2016 talousarvio	290 327 000
2015 tilinpäätös	124 910 232

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 710 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 6 000 euroa talousarvioesityksen 14 716 000 euroon nähden aiheutuu siirrosta momentille 23.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen.

2017 talousarvio	14 710 000
2016 II lisätalousarvio	-102 000
2016 talousarvio	15 302 000
2015 tilinpäätös	16 222 000

10. Sotilaallinen maanpuolustus

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Valtuudet

1) Vuonna 2017 saa tehdä puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2017—2021 enintään 191 851 000 euroa (Vuoden 2017 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2017 saa tehdä ilmavoimien alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmään liittyvien ylläpitopalvelujen ja lentokoulutuksen hankkimiseksi pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2017—2019 enintään 7 818 000 euroa (Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmän palveluhankinta -tilausvaltuus).

Selvitysosa: Päätösosan valtuuskohdan kohdat 1) ja 2) korvaavat talousarvioesityksen momentin päätösosan valtuuskohdan kohdat 1) ja 2).

Vuoden 2017 toimintamenojen tilausvaluuden enimmäismäärän lisääminen 11 048 000 eurolla talousarvioesityksen 180 803 000 euroon nähden ja tilausvaluuden menoajoitukseen ehdotettavat muutokset johtuvat materiaalin kunnossapitotarpeen tarkentumisesta. Myös vuoden 2016 toimintamenojen tilausvaluuden menoajoitusta muutetaan kyseisen tilausvaluuden enimmäismäärän puitteissa vastaamaan aiempaa paremmin hankintojen toimitus- ja maksuaikataulua.

Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmän palveluhankinta -tilausvaluuden enimmäismäärän vähentäminen 24 582 000 eurolla talousarvioesityksen 32 400 000 euroon nähden ja tilausvaluuden menoajoitukseen ehdotettavat muutokset johtuvat tarkentuneista hankintasuunnitelmista. Alkuvaiheessa on tarkoituksenmukaista tehdä lyhyt kolmevuotinen sopimus palveluntuottajan kanssa, jotta uuden konekaluston vuosittaisista kustannuksista saadaan kokemuseräistä tietoa.

Tilausvaluuksiin ehdotettavat muutokset toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Tilausvaluuksien muutosten johdosta valtuustaulukko muuttuu seuraavaksi:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2017	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2017 lähtien
Vanhat tilausvaluudet						
Peruslentokoulutus VN-kalustolla -tilausvaluutus	3 502	2 424				5 926
Puolustusvoimien logistiikka 2013 (PVLOG 2013) -tilausvaluutus	9 750					9 750
KASI-järjestelmän ylläpito -tilausvaluutus	3 000	3 000	3 000	3 000		12 000
Vuoden 2015 toimintamenojen tilausvaluutus	31 638	10 207				41 845
Kunnossapidon kumppanuus (Millog) -tilausvaluutus	97 214	95 559	95 131	93 897		381 801
Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmän hankinta -tilausvaluutus	22 000	15 000				37 000
Vuoden 2016 toimintamenojen tilausvaluutus	83 916	41 892	8 986	6 380	5 600	146 774
Vanhat tilausvaluudet yhteensä	251 020	168 082	107 117	103 277	5 600	635 096

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2017	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2017 lähtien
Uudet tilausvaltuudet						
Vuoden 2017 toimintamenojen tilausvaltuus	13 780	111 263	36 798	23 710	6 300	191 851
Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmän palveluhankinta -tilausvaltuus	1 080	2 157	4 581			7 818
Uudet tilausvaltuudet yhteensä	14 860	113 420	41 379	23 710	6 300	199 669
Valtuudet yhteensä	265 880	281 502	148 496	126 987	11 900	834 765
2017 talousarvio						1 914 035 000
2016 III lisätalousarvio						—
2016 II lisätalousarvio						-17 708 000
2016 talousarvio						1 917 418 000
2015 tilinpäätös						1 838 940 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 94 309 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2017 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2017—2025 enintään 501 000 000 euroa (Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus).

PVKEH 2017 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2017 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

Selvitysosa: Päätösoosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösoosan kolmannen kappaleen ja päätösoosan valtuuskohdan kohta 1) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösoosan valtuuskohdan kohdan 1).

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen on talousarvioesityksen 93 254 000 euroon nähden lisätty 1 055 000 euroa johtuen hankintojen budjetoimista tilausvaltuuksien sijaan muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuuden enimmäismäärän vähentäminen 18 000 000 eurolla talousarvioesityksen 519 000 000 euroon nähden aiheutuu siitä, että suunnitellut hankinnat eivät edellytä valtuutta.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2012) ja Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2016) -tilausvaltuuksien menoajoituksia muutetaan kyseisten tilausvaltuuksien enimmäismäärän puitteissa vastaamaan aiempaa paremmin hankintojen toimitus- ja maksatusaikataulua.

Talousarvioesitykseen nähden indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen arvioitu 8 650 000 euron määräraha on vähennetty. Vuoden 2014 alusta on siirrytty järjestelmään, jossa vuosittain kevään lisätalousarvioesityksen yhteydessä selvitetään valuuttakurssimuutosten nettomääräinen vaikutus edellisen vuoden määrärahatarpeeseen. Vaikutusta vastaava tarkistus ehdotetaan lisätalousarvioesityksessä momentin määrärahoihin lisäyksenä tai vähennyksenä. Vähennyistä vastaava lisäys on tehty Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2012) -valtuuden vuoden 2017 maksuosuuteen.

Tilausvaltuuksiin ehdotettavat muutokset toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Tilausvaltuuksien muutosten johdosta valtuustaulukko muuttuu seuraavaksi:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2017	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2017 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Valmiusyhtymien varustaminen (VYV 1) -tilausvaltuus	9 800	19 100				28 900
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2009) -tilausvaltuus	15 000					15 000
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2012) -tilausvaltuus	20 191	6 057	5 000			31 248
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2013) -tilausvaltuus	66 152					66 152
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2014) -tilausvaltuus	81 350	49 950	51 000	22 000		204 300
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2015) -tilausvaltuus	50 000	16 825	14 700			81 525
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2016) -tilausvaltuus	61 471	54 900	12 000	12 355		140 726
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	303 964	146 832	82 700	34 355		567 851

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2017	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2017 lähtien
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus	76 900	81 400	113 000	101 300	128 400	501 000
Uusi tilausvaltuus yhteensä	76 900	81 400	113 000	101 300	128 400	501 000
Valtuudet yhteensä	380 864	228 232	195 700	135 655	128 400	1 068 851
2017 talousarvio						475 173 000
2016 III lisätalousarvio						—
2016 II lisätalousarvio						16 882 000
2016 talousarvio						542 735 000
2015 tilinpäätös						469 563 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 51 893 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	993 000
02.	Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operaatio)	275 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 450 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	4 000 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	10 000 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	5 182 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	10 000 000
10.	EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	480 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	320 000
13.	Atalanta-operaation menot	250 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	16 140 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	220 000
17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	845 000
18.	Golanin kriisinhallintaoperaation menot (UNDOF)	52 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansainvälisestä helikopterirahastosta aiheutuviin menoihin, Pohjoismaiden Base Camp -pooliin osallistumisesta aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintameneihin	686 000
Yhteensä		51 893 000

Selvitysosa: Päätösosan kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan käyttösuunnitelma korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan käyttösuunnitelman.

Lisäys 4 900 000 euroa talousarvioesityksen 46 993 000 euroon nähden aiheutuu siitä, että Suomi vahvistaa osallistumistaan UNIFIL-operaatioon noin 160 sotilaalla (ns. Ranskan tuki). Talousarvioesitykseen nähden käyttösuunnitelmakohdan 15. määrärahaa on lisätty yhteensä 5 680 000 euroa.

Talousarvioesitykseen nähden käyttösuunnitelmaan on lisätty kohta 18. Golanin kriisinhallinta-operaation menot (UNDOF), jolle on osoitettu 52 000 euroa. Suomi on päättänyt osallistua kolmen sotilaan vahvuudella YK:n UNDOF-operaatioon.

Lisäksi talousarvioesitykseen nähden kustannusten tarkentumisesta johtuen käyttösuunnitelmakohdan 03. määrärahaa on vähennetty 905 000 euroa, käyttösuunnitelmakohdan 05. määrärahaa on vähennetty 1 000 000 euroa, käyttösuunnitelmakohdan 07. määrärahaa on vähennetty 92 000 euroa, käyttösuunnitelmakohdan 08. määrärahaa on lisätty 1 000 000 euroa, käyttösuunnitelmakohdan 16. määrärahaa on lisätty 100 000 euroa, käyttösuunnitelmakohdan 17. määrärahaa on vähennetty 305 000 euroa ja käyttösuunnitelmakohdan 20. määrärahaa on lisätty 370 000 euroa.

2017 talousarvio	51 893 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 II lisätalousarvio	-796 000
2016 talousarvio	36 557 000
2015 tilinpäätös	47 422 000

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto

Valtioneuvosto voi myöntää vastavakuutta vaatimatta ja valtioneuvoston tai sen määräämissä rajoissa valtiovarainministeriön muutoin päättämin ehdoin Terrafame Oy:lle enintään 107 000 000 euron suuruisen omavelkaisen valtioneuvoston jätteen käsittelytoiminnan osalta asetettavien ympäristövakuuksien vastavakuudeksi, jotka

1. kohdistuvat nimenomaisesti Terrafame Oy:öön
2. perustuvat Terrafame Oy:n Sotkamon harjoitettavaan kaivos- ja metallinjalostustoimintaan
3. perustuvat lainvoimaiseen ympäristölupaan tai lainvoimaisessa ympäristöluvassa jätteen käsittelytoiminnan johdosta määrättyihin vakuuksiin.

Valtioneuvoston taksaus on voimassa enintään 5 vuotta valtioneuvoston taksauspäätöksestä.

Selvitysosa: Päätösosa lisätään talousarvioesityksen luvun päätösosaksi.

Valtioneuvoston tavoitteena on mahdollistaa ympäristösuojelulain mukaisten vakuuksien asettaminen ympäristöluvassa mukaisesti. Ympäristösuojelulain mukaan kaivoksen toiminnanharjoittajan on asetettava vakuus sen varmistamiseksi, että jätehuolto, seuranta, tarkkailu ja toiminnan lopettaminen tai sen jälkeen tarvittavat toimet hoidetaan asianmukaisesti. Vakuuksilla pääsääntöisesti varaudutaan tilanteeseen, jossa toiminnanharjoittaja on kyvytön huolehtimaan kaivokseen liittyvistä velvoitteistaan. Tällöin vakuutta hallinnoiva viranomainen voi realisoida vakuuksia.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto nosti ympäristölupapäätöksessään 30.4.2014, Nro 36/2014/1 kaivoksen jätehuollon varmistamista koskevan vakuuden vakuussumman aiemmasta noin 34 milj. eurosta 107 milj. euroon. Vakuus on vuosittain tarkistettava vastaamaan käytössä olevien ja kyseisen toimintavuoden aikana suunnitelmien mukaan käyttöön otettavien kaatopaikkojen, kaivannaisjätteen jätealueiden tai liuotusalueiden pinta-alaa ympäristöluvassa määrättyjen mukaisesti. Edellinen toiminnanharjoittaja valitti vakuuden määrästä Vaasan hallinto-oikeuteen (VHO), joka 28.4.2016 antamallaan päätöksellä 16/0090/2 pysytti aluehallintoviraston määräämän vakuuden voimassa. Terrafame Oy on valittanut VHO:n päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO).

Ympäristölupien mukaiset vakuudet voidaan järjestää vain lainsäädännössä ja lupapäätöksissä hyväksytyillä tavoilla. Vakuudeksi hyväksytään takaus, vakuutus tai pantattu talletus. Vakuuden antajan on oltava luotto-, vakuutus- tai muu ammattimainen rahoituslaitos, jolla on kotipaikka Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Valtio ei voi myöntää suoraan vakuutta sitä hallinnoivalle viranomaiselle, mutta sen sijaan valtio voi myöntää vastavakuuden vakuuden myöntävälle rahoituslaitokselle. Vakuusjärjestelyn hoitaminen kaivokselle kansainvälisiltä vakuutusmarkkinoilta ilman valtion osallistumista vastavakuuksia myöntämällä on nykytilanteessa osoittanut hankalaksi. Valtiontakauksen voimassaololle asetetaan 5 vuoden määräaika ja takauksesta peritään käypä takausmaksu.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 29 920 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 29 330 000 euroon nähden on 590 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 600 000 euroa siirtana momentilta 28.90.30 kiinteistöverotuksen kehittämishankkeeseen ja vähennyksenä 10 000 euroa palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen siirtana momentille 23.01.01.

2017 talousarvio	29 920 000
2016 II lisätalousarvio	-264 000
2016 talousarvio	30 627 000
2015 tilinpäätös	33 491 000

10. Verotus ja tulli

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 405 820 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 405 929 000 euroon nähden on 109 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 550 000 euroa ylikansallisten yhtiöiden konsernitietojen tietojenvaihtohankkeeseen (EU/DAC4 ja OECD/CbC) ja vähennyksenä 387 000 euroa siirtana momentille 28.10.02 tullin verotustehtävien siirtoon liittyvien kilpailukyky sopimuksen vaikutusten tarkistukseen ja 272 000 euroa siirtana momentille 28.30.03 tunnistepalvelujen siirtoon Väestörekisterikeskukseen liittyvään KATSO-palvelun kustannustason tarkistukseen.

2017 talousarvio	405 820 000
2016 II lisätalousarvio	36 881 000
2016 talousarvio	407 776 000
2015 tilinpäätös	413 066 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 159 537 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 387 000 euroa talousarvioesityksen 159 150 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 28.10.01 tullin verotustehtävien siirtoon liittyvien kilpailukyky sopimuksen vaikutusten tarkistukseen.

2017 talousarvio	159 537 000
2016 III lisätalousarvio	1 950 000
2016 II lisätalousarvio	-298 000
2016 talousarvio	170 599 000
2015 tilinpäätös	170 776 000

20. Palvelut valtioyhteisölle*01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 837 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 350 000 euroa talousarvioesityksen 22 487 000 euroon nähden aiheutuu sotilastapaturmalain muutoksen aiheuttamista tietojärjestelmän muutosmenoista.

2017 talousarvio	22 837 000
2016 III lisätalousarvio	3 400 000
2016 II lisätalousarvio	-37 000
2016 talousarvio	25 253 000
2015 tilinpäätös	28 089 000

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto*03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 620 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 272 000 euroa talousarvioesityksen 9 348 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 28.10.01 tunnistepalvelujen siirtoon liittyvään KATSO-palvelun kustannustason tarkistukseen.

2017 talousarvio	9 620 000
2016 II lisätalousarvio	-25 000
2016 talousarvio	7 648 000
2015 tilinpäätös	7 984 000

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 429 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 83 000 euroa talousarvioesityksen 28 346 000 euroon nähden johtuu uusista turvapaikanhakijoita koskevista arvioista vuodelle 2017.

2017 talousarvio	28 429 000
2016 II lisätalousarvio	23 000
2016 talousarvio	31 088 000
2015 tilinpäätös	32 492 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 500 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 800 000 euroa talousarvioesityksen 39 700 000 euroon nähden aiheutuu sotilastapaturmalain muutoksen aiheuttamasta korvausmenojen kasvusta.

Hallitus on antanut eduskunnalle täydentävään talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta.

Muutoksen aiheuttamiin tietojärjestelmämenoihin on ehdotettu lisäystä momentilla 28.20.01.

2017 talousarvio	40 500 000
2016 talousarvio	39 949 000
2015 tilinpäätös	39 479 889

70. Valtionhallinnon kehittäminen

01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 1 000 000 euroa talousarvioesityksen 7 000 000 euroon nähden on siirtoa momentille 28.70.05 maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tukeen ja ohjaukseen.

2017 talousarvio	6 000 000
2016 II lisätalousarvio	800 000
2016 talousarvio	3 000 000
2015 tilinpäätös	4 600 000

05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maakuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta, valmistelun ohjauksesta ja koulutuksesta sekä valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvistä kehittämis- ja kokeiluhankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen maakuntien väliaikaisten valmisteluelinten perustamiseen ja toimintaan
- 3) maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten sekä julkisoikeudellisen palvelulaitoksen perustamisen valmisteluun
- 4) enintään 5 000 000 euroa avustusten maksamiseen uudistuksen valmistelukustannuksiin kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Momentti lisätään talousarvioesitykseen.

Määrärahasta 1 000 000 euroa on siirtoa momentilta 28.70.01, 8 000 000 euroa siirtoa momentilta 28.90.20, 14 100 000 euroa siirtoa momentilta 28.90.22, 3 000 000 euroa siirtoa momentilta 33.01.25 ja 5 200 000 euroa siirtoa momentilta 33.60.31.

Hallitus valmistelee sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta sekä maakuntauudistusta. Tarkoituksena on, että maakuntien väliaikaiset toimielimet perustetaan 1.7.2017 ja ne vastaavat maakunnan toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen asti, kun maakuntavaltuustot on valittu ja niiden toimikausi alkaa. Maakuntavaltuuston toimikauden arvioidaan alkavan 1.3.2018. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja muiden maakunnille osoitettavien tehtävien järjestäminen siirtyy maakunnille 1.1.2019 lukien.

Uudistuksen valmistelussa luodaan edellytykset tehtävien, henkilöstön ja omaisuuden siirtämiselle uusille maakunnille sekä maakuntien toiminnan käynnistämiseksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Maakuntauudistuksen ja sote-uudistuksen valmistelu	6 800
Maakuntien väliaikaishallinto (avustukset)	8 000
Palvelukeskusten ja julkisoikeudellisten palvelulaitosten perustamisen valmistelu	4 500
Tietohallinnon muutostuki ja ICT-muutosohjelmat	12 000
Yhteensä	31 300

2017 talousarvio 31 300 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 730 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 55 580 000 euroon nähden on 5 850 000 euroa, mistä 850 000 euroa aiheutuu siirrosta momentille 25.01.05 Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishankkeen (eORK) menoihin ja 5 000 000 euroa siirrosta momentille 28.70.21 kansallisen tulorekisterin toteuttamiseen.

2017 talousarvio	49 730 000
2016 III lisätalousarvio	-10 400 000
2016 II lisätalousarvio	-7 000 000
2016 talousarvio	35 199 000
2015 tilinpäätös	9 655 000

21. Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 828 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 5 000 000 euroa talousarvioesityksen 10 828 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 28.70.20 kansallisen tulorekisterin toteuttamiseen.

2017 talousarvio	15 828 000
2016 III lisätalousarvio	10 000 000
2016 talousarvio	5 855 000

22. Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 072 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 21 672 000 euroon nähden on 6 600 000 euroa, mistä 800 000 euroa on siirtoa momentille 30.01.01 Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hankkeeseen, 1 800 000 euroa siirtoa momentille 32.01.21 Kemidigi -hankkeeseen ja 4 000 000 euroa siirtoa momentille 35.20.02 KiraDigi -hankkeeseen.

2017 talousarvio	15 072 000
2016 III lisätalousarvio	-3 750 000
2016 II lisätalousarvio	-10 850 000
2016 I lisätalousarvio	-9 870 000
2016 talousarvio	24 645 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle*30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 224 576 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 705 000 euroa talousarvioesityksen 223 871 000 euroon nähden aiheutuu tässä täydentävässä esityksessä ehdotetuista tuloarvioiden muutoksista.

2017 talousarvio	224 576 000
2016 III lisätalousarvio	-2 136 000
2016 II lisätalousarvio	1 000 000
2016 I lisätalousarvio	45 000
2016 talousarvio	220 768 000
2015 tilinpäätös	220 775 638

90. Kuntien tukeminen

20. *Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuntien informaatioteknologiaan kohdennettuihin, kuntien tietovarantojen hyväksikäytön edellytyksiä parantaviin kehittämishankkeisiin sekä tietoteknisten palvelujen järjestämiseen ja jo toteutettujen ratkaisuiden käyttöönoton tukemiseen
- 2) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin sekä EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen
- 3) muuhun yhteiseen julkiseen tietohallinnon kehittämiseen
- 4) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelmaan, kuntien tehtävien digitalisoinnin edistämiseen sekä maakuntahallinnon ja hallinto- ja palvelurakenteiden tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvään kehittämiseen ja kehittämishankkeisiin
- 5) käyttöönottoihin ja palvelujen kehittämisen aikaiseen ylläpitoon.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Vähennys talousarvioesityksen 10 000 000 euroon nähden on 8 600 000 euroa, mistä 8 000 000 euroa on siirtoa momentille 28.70.05 maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tukeen ja ohjaukseen ja 600 000 euroa siirtoa momentille 28.90.30 valtion ja kuntien yhteisiin tietojärjestelmähankkeisiin varatun määrärahan palautuksena.

Talousarvioesitykseen nähden momentin nimike on muutettu.

2017 talousarvio	1 400 000
2016 II lisätalousarvio	4 000 000
2016 talousarvio	3 000 000
2015 tilinpäätös	9 465 000

22. *Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon toimintatapojen ja johtamisen sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittämiseen ja niihin liittyviin hankkeisiin
- 2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen hallinto- ja palvelurakennemuutosten ohjaus-, asiantuntija- ja hanketehtäviin.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Vähennys 14 100 000 euroa talousarvioesityksen 14 300 000 euroon nähden on siirtoa momentille 28.70.05 maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tukeen ja ohjaukseen.

Määrärahojen siirron vuoksi päätösoosan htv-määrä pienenee seitsemällä.

Talousarvioesitykseen nähden momentin nimike on muutettu.

2017 talousarvio	200 000
2016 talousarvio	800 000
2015 tilinpäätös	600 000

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 597 754 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösoosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 8 542 914 000 euroon nähden on 54 840 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 17 900 000 euroa liittyen eläketukilakia koskevan hallituksen esityksen tarkentuneisiin laskelmiin ja muuttuneeseen toteutusajankohtaan ja 19 153 000 euroa liittyen terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen tarkentuneisiin vaikutusarvioihin.

Lisäksi lisäyksenä on otettu huomioon 600 000 euroa liittyen valtion ja kuntien yhteisiin tietojärjestelmähankkeisiin varatun määrärahan palautukseen siirtona momentilta 28.90.20, 6 814 000 euroa liittyen kilpailukyky sopimuksen vaikutusarvioiden tarkentumiseen sekä 5 000 000 euroa tarkentuneeseen arvioon veroperustemuutosten kompensatiosta. Vähennyksenä on otettu huomioon 600 000 euroa siirtona momentille 28.01.01 liittyen kiinteistöverotuksen kehittämishankkeeseen. Hallitus antaa täydentävän esityksen talousarvioesitykseen liittyvään hallituksen esitykseen kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 140/2016 vp).

Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tähtäävän laatusuosituksen uudistamisen sisältöä on tarkennettu. Hoitotyöntekijöiden mitoituksen suosituserusteita tarkistetaan niin, että muutosten julkista taloutta vahvistava vaikutus on 70 milj. euroa vuonna 2019. Muutokset kohdistuvat mitoitusperusteisiin kaikilla tasoilla poistaen mitoitusvaatimuksiin sisältyviä jäykkyyksiä, muun muassa: tukipalveluhenkilöstön erillinen mitoitusvaatimus poistetaan; hoitoon osallistuva henkilöstö, kuten virkistystoiminnan ja sosiaalista toimintakykyä ylläpitävä henkilöstö, sisällytetään henkilöstömitoitukseen; tehostetun palveluasumisen yksiköiltä edellytettäviä henkilöstömitoitusvaatimuksia yhdenmukaistetaan ja joustavoitetaan asiakasrakenteen mukaisiksi ja muutokset paremmin huomioiviksi kuitenkin siten, ettei 0,5:n mitoitus alitu (ml. yksityisten palveluntuottajien toimilupien osalta) ja hyödynnetään teknologian antamia mahdollisuuksia mitoituksen laskennassa. Suosituserusteet tarkistetaan siten, että uudet suositukset ovat voimassa 1.1.2017 alkaen. Uudistuksen ei arvioida tuottavan säästöä vielä vuonna 2017, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 6 310 000 euroa.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi perusopetuslain 29 §:n, lukiolain, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 28 ja 35 a §:n, oppilas- ja

opiskelijahuoltolain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta (HE 206/2016 vp). Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ehdotettavien muutosten arvioidaan vähentävän kuntien menoja 1,334 milj. euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 337 000 euroa.

2017 talousarvio	8 597 754 000
2016 II lisätalousarvio	40 848 000
2016 talousarvio	8 986 803 000
2015 tilinpäätös	8 485 448 061

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 625 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys talousarvioesityksen 27 125 000 euroon nähden on 1 500 000 euroa, mistä 1 100 000 euroa aiheutuu kasvaneista yhdistymisavustusmenoista ja 400 000 euroa valtionosuusmuutosten kompensaaatiosta.

Talousarvioesityksen laskelmat tehtiin kahden yhdistymisen perusteella. Kuntien yhdistymisiä tapahtuu vuonna 2017 kolme. Yksi yhdistymisistä, Rääkkylän kunnan lakkauttaminen ja yhdistyminen Kiteen kaupunkiin, on korkeimman hallinto-oikeuden asettamassa täytäntöönpanokielossa, kunnes Rääkkylän kunnan valitus on korkeimmassa hallinto-oikeudessa ratkaistu.

2017 talousarvio	28 625 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	25 574 000
2015 tilinpäätös	34 164 743

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien menojen kattamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen.

Talousarvioesitykseen nähden momentin määräraha on muutettu arviomäärärahaksi.

Päätösosassa listatuista vaatimuksista seuraa se, että valtion kassasijoitusten riskienhallinta aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia negatiivisen korkoympäristön vuoksi. Euroalueen lyhyet korot painuivat negatiivisiksi vuonna 2015, minkä seurauksena valtion kassan sijoittamisesta syntyy kuluja. Sijoitustoiminnasta aiheutuvien kulujen ennustaminen on kuitenkin hankalaa muun muassa sen takia, että Euroopan keskuspankin rahapoliittiset toimet voivat nopeasti ja yllättäen muuttaa lyhyiden korkojen tasoa.

Siirtomäärärahan korottaminen on hidasta, mikä synnyttää riskin määrärahan loppumisesta yllättäen ja valtion kassanhallinnan ja lainanoton estymisestä. Määrärahajin muuttaminen arviomäärärahaksi mahdollistaisi nopean reagoimisen rahamarkkinakorkojen muutoksiin. Toisaalta valtion ei kannata myöskään budjetoida suuria määrärahavaroja epätodennäköisten tilanteiden varalle. Arviomääräraha mahdollistaa normaalioloissa tarkoituksenmukaisen budjetoinnin edellyttäen, että eduskunta vahvistaa talousarviopäätöksellä sijoitustoiminnan ehdot, mitä edellä ehdotetaan. Myöhemmin on tarkoitus selvittää, miten ehdoista voitaisiin säätää laissa.

2017 talousarvio	30 000 000
2016 I lisätalousarvio	38 000 000
2016 talousarvio	2 000 000
2015 tilinpäätös	10 000 000

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. (29.01 ja 30, osa) Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 021 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 11 000 euroa talousarvioesityksen 18 032 000 euroon nähden aiheutuu siirrosta momentille 23.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen.

2017 talousarvio	18 021 000
2016 III lisätalousarvio	714 000
2016 II lisätalousarvio	-186 000
2016 talousarvio	19 203 000
2015 tilinpäätös	20 852 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 058 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 50 000 euroa talousarvioesityksen 3 008 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 29.40.20 Fulbright -stipendivaihtotoimintaan.

2017 talousarvio	3 058 000
2016 II lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	3 543 000
2015 tilinpäätös	3 526 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 337 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	573 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
Yhteensä		1 337 000

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Lisäys 60 000 euroa talousarvioesityksen 1 277 000 euroon nähden aiheutuu OKKA-säätiölle myönnettävästä avustuksesta, josta 30 000 euroa on siirtoa momentilta 29.10.20 ja 30 000 euroa momentilta 29.20.21.

2017 talousarvio	1 337 000
2016 talousarvio	1 279 000
2015 tilinpäätös	998 000

10. (29.10 ja 30, osa) Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus*01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 183 000 euroa.

Valtuus

Opetushallitus saa tehdä suomalais-venäläisen koulun väliaikaisista tilajärjestelyistä aiheutuvan vuokrasopimuksen vuodesta 2017 alkaen siten, että koulun vuokramenot vuosina 2017—2022 ovat vuositasolla yhteensä enintään 1 135 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan valtuuskohta lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan valtuuskohdaksi.

Lisäys 193 000 euroa talousarvioesityksen 41 990 000 euroon nähden aiheutuu suomalais-venäläisen koulun osittaisesta väliaikaisesta muutosta parakkikouluun ja siitä aiheutuvasta vuokramenon lisäyksestä elokuusta 2017 alkaen.

2017 talousarvio	42 183 000
2016 II lisätalousarvio	-734 000
2016 talousarvio	43 816 000
2015 tilinpäätös	46 754 000

20. (29.10.20 ja 29.30.21, osa) Yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 32 016 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

6) enintään 22 000 000 euroa digitaalisten oppimateriaalien käyttöönoton vauhdittamisesta, digioppimisen kokeiluista ja kehittämisestä, kielikokeiluista sekä taiteen perusopetuksen saavutettavuuden edistämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohta 6) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 6).

Vähennys 30 000 euroa talousarvioesityksen 32 046 000 euroon nähden aiheutuu siirrosta momentille 29.01.50.

Lisäksi momentin päätösosaan on lisätty yksilöity käyttötarkoitus hallituksen kärkihankkeiden mukaisiin toimenpiteisiin.

2017 talousarvio	32 016 000
2016 talousarvio	18 106 000
2015 tilinpäätös	11 041 000

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 706 692 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

3) enintään 1 742 000 euroa avustuksina edellä mainitun lain 44 §:n 2 momentin mukaisesti yksityisten perusopetuksen opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin

7) enintään 4 875 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti yleissivistävän koulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetusväytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä koulujen, oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin

18) enintään 8 800 000 euroa avustuksina opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 44 §:n 2 momentin mukaisesti opetuksen järjestäjille maahanmuuttajien valmistavan opetuksen rahoitusjärjestelmämuutoksen vaikutusten kompensoimiseen.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohdat 3) ja 7) korvaavat talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdat 3) ja 7). Päätösosan toisen kappaleen kohta 18) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 18).

Muutos talousarvioesityksen 720 558 000 euroon nähden on 13 866 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 8 800 000 euroa määräaikaisena ylimääräisenä avustuksena opetuksen järjestäjille maahanmuuttajien valmistavan opetuksen rahoitusjärjestelmämuutoksen kompensoimi-

seksi sekä vähennyksenä 17 599 000 euroa tarkentuneista perusopetukseen valmistavan opetuksen ja aikuisten perusopetuksen suoritelmääräarvioista ja 1 164 000 euroa kilpailukyky sopimuksesta aiheutuneiden lomarahojen vähennysten laskentaperusteiden muutoksesta ja 244 000 euroa kuntien tehtävien vähentämisestä perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa (HE 177/2016 vp ja 206/2016 vp) ja 3 659 000 euroa kustannustason muutoksen tarkentuneesta vaikutuksesta valtionosuuksiin.

Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen määräaikaisella ylimääräisellä avustuksella kompensoidaan rahoitusjärjestelmän muutoksen johdosta opetuksen järjestäjän aloitteista koulutuksista vuonna 2017 saamatta jäävää rahoitusta. Avustusta myönnettäessä otetaan vähennyksenä huomioon 1.1.2017 voimaan tulevan rahoitusjärjestelmän perusteella oppilaasta myönnettävä rahoitus, jotta vältetään kaksinkertainen rahoitus.

Päätösosan kohtaa 3) muuttamalla siirretään 5-vuotiaiden kielikouluissa opiskelevien rahoitus valtionavustuksista valtionosuuksiin (HE 177/2016 vp) ja kohtaa 7) muuttamalla mahdollistetaan kansainvälisen toiminnan valtionavustusten myöntäminen varhaiskasvatukseen järjestäjille.

2017 talousarvio	706 692 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	724 220 000
2015 tilinpäätös	701 445 833

31. (29.30.30) *Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 146 070 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 146 325 000 euroon nähden on 255 000 euroa, missä on otettu huomioon vähennyksenä 315 000 euroa kilpailukyky sopimuksesta aiheutuneiden lomarahojen vähennysten laskentaperusteiden muutoksen vaikutuksesta valtionosuuksiin ja lisäyksenä 60 000 euroa kustannustason muutoksen tarkentumisesta.

2017 talousarvio	146 070 000
2016 talousarvio	157 920 000
2015 tilinpäätös	156 212 380

20. (29.20 ja 30, osa) Ammatillinen koulutus

21. (29.20.21 ja 30.21, osa) *Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 8 511 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 30 000 euroa talousarvioesityksen 8 541 000 euroon nähden aiheutuu siirrosta momentille 29.01.50.

2017 talousarvio	8 511 000
2016 talousarvio	9 880 000
2015 tilinpäätös	13 721 000

30. (29.20.30, 30.31, 32 ja 51) Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 721 415 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 725 789 000 euroon nähden on 4 374 000 euroa, missä on otettu huomioon vähennyksenä 4 935 000 euroa kilpailukykysoituksesta aiheutuvien määrärahamuutosten tarkentumisesta ammatillisen koulutuksen valtionosuuksiin sekä lisäyksenä 231 000 euroa kustannustason muutoksesta aiheutuvien määrärahamuutosten tarkentumisesta ammatillisen koulutuksen valtionosuuksiin ja 330 000 euroa valtionosuusprosentin muutoksen vaikutusten tarkentumisesta ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuuksiin.

Valtionosuuden määräytymisperusteena käytetty ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on 10 278,43 euroa opiskelijaa kohden.

2017 talousarvio	721 415 000
2016 talousarvio	725 618 000
2015 tilinpäätös	737 192 435

40. (29.40 ja 30, osa) Korkeakouluopetus ja tutkimus

02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 1) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdan 1).

Arkistolaitoksen nimi muuttuu hallituksen esityksen (HE 191/2016 vp) perusteella nimeksi Kansallisarkisto.

Talousarvioesitykseen nähden momentin nimike on muutettu.

2017 talousarvio	17 850 000
2016 II lisätalousarvio	-86 000
2016 talousarvio	18 131 000
2015 tilinpäätös	19 508 000

20. (29.40.20 ja 30.20, osa) Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 91 981 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja tiedelaitoksia koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen, Opetushallituksen kanssa erikseen sovitteisiin korkeakoulujen kansainvälistymistä edistäviin apurahoihin ja Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen

6) enintään 29 900 000 euroa korkeakouluopetuksen kehittämisestä, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamisesta ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

7) enintään 21 600 000 euroa opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen uudistamisesta sekä digipedagogisen täydennyskoulutusohjelman toteuttamisesta ja kunnille täydennyskoulutuksen hankinnasta sekä opetushenkilöstön erikoistumiskoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösoosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösoosan ensimmäisen kappaleen ja päätösoosan toisen kappaleen kohdat 1), 6) ja 7) korvaavat talousarvioesityksen momentin päätösoosan toisen kappaleen kohdat 1), 6) ja 7).

Muutos talousarvioesityksen 91 857 000 euroon nähden on 124 000 euroa, missä on otettu huomioon lisäyksenä 174 000 euroa siirtona momentilta 24.90.66 saamelaiskorkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisena rahoitusosuutena ja vähennyksenä 50 000 euroa siirtona momentille 29.01.21 Fulbright -stipendivaihtotoimintaan.

Päätösoosan kohtaa 6) muutetaan sisällyttämällä käyttötarkoitukseen korkeakouluopetuksen kehittäminen sekä kohtaa 7) rajaamalla opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen tarkoitettu määräraha ja mahdollistamaan sen käyttö myös kunnille täydennyskoulutuksen hankinnasta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

2017 talousarvio	91 981 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	55 757 000
2015 tilinpäätös	49 837 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 238 331 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 7 900 000 euroa talousarvioesityksen 246 231 000 euroon nähden johtuu valtuuspäätöksien maksatusten ajoituksen muutoksesta.

2017 talousarvio	238 331 000
2016 II lisätalousarvio	-6 000
2016 talousarvio	232 133 000
2015 tilinpäätös	94 856 617

70. Opintotuki*55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 655 881 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 500 000 euroa talousarvioesityksen 655 381 000 euroon nähden aiheutuu kansanopistoissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella opintolinjalla opiskelevien jäämisestä opintotukilain mukaisen asumislisän piiriin.

2017 talousarvio	655 881 000
2016 talousarvio	816 305 000
2015 tilinpäätös	764 374 188

80. Taide ja kulttuuri*31. (29.80.31 ja 32) Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 48 261 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 400 000 euroa talousarvioesityksen 48 661 000 euroon nähden aiheutuu kilpailukyky-sopimuksesta valtionosuuteen aiheutuvien vaikutusten tarkentumisesta.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonlisäveroton yksikköhinta on teattereilla 52 439 euroa, orkestereilla 50 118 euroa ja museoilla 62 920 euroa henkilövuotta kohden.

2017 talousarvio	48 261 000
2016 talousarvio	50 891 000
2015 tilinpäätös	54 812 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 615 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 107 000 euroa talousarvioesityksen 14 508 000 euroon nähden aiheutuu sopimuskorotuksen huomioimisesta apurahojen tasossa.

2017 talousarvio	14 615 000
2016 talousarvio	14 507 000
2015 tilinpäätös	14 047 448

90. Liikuntatoimi

50. Rahapelitoiminnan voittovarot urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen (arviomääräraha)

Kohdan 7 määrärahaa saa käyttää enintään 16 täyttä eläkettä vastaavan ylimääräisen urheilija-eläkkeen myöntämiseen. Ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain mukaisen eläkkeen suuruus on 1 332,20 euroa kuukaudessa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan seitsemännen kappaleen.

2017 talousarvio	154 097 000
2016 II lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	147 622 000
2015 tilinpäätös	147 993 082

91. Nuorisotyö

50. Rahapelitoiminnan voittovarot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Määrärahaa saa käyttää:

12) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, josta aluehallinnon nuorisotoimet voivat käyttää enintään kolme henkilötyövuotta henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin informaatio-ohjauksen tehtäviin sekä enintään kolme henkilötyövuotta henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tietovarantojen keräämiseen, kokoamiseen, visualisointiin ja julkaisemaan avoimesti käytettäväksi.

Selvitysosa: Päätösoosan kohta 12) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösoosan toisen kappaleen kohdan 12).

2017 talousarvio	53 617 000
2016 talousarvio	53 100 000
2015 tilinpäätös	53 025 013

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja tutkimus

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 124 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 22 171 000 euroon nähden on 953 000 euroa, missä on otettu huomioon vähennyksenä 7 000 euroa palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen siirtona momentille 23.01.01 sekä lisäyksenä 160 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuvina menoina ja 800 000 euroa Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hankkeeseen siirtona momentilta 28.70.22.

Hankkeesta aiheutuvien ylläpitomenojen rahoitus ei edellytä lisämäärärahatarpeita.

2017 talousarvio	23 124 000
2016 II lisätalousarvio	-192 000
2016 I lisätalousarvio	280 000
2016 talousarvio	24 557 000
2015 tilinpäätös	23 874 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 70 801 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 490 000 euroa talousarvioesityksen 70 311 000 euroon nähden johtuu Tenojoen kaikuluo-
tausseurannan toteuttamisesta.

2017 talousarvio	70 801 000
2016 II lisätalousarvio	-507 000
2016 talousarvio	79 139 000
2015 tilinpäätös	90 992 000

10. Maaseudun kehittäminen

54. Hevostalouden edistäminen hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen tarkoitettulla rahapeli-toiminnan tuotolla (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 39 772 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 38 860 000 euroa talousarvioesityksen 912 000 euroon nähden johtuu uuden rahapeliyh-tiön tuotoista hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen kohdennettavasta osuudesta.

2017 talousarvio	39 772 000
2016 talousarvio	872 000
2015 tilinpäätös	912 000

20. Maa- ja elintarviketalous

02. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Määrärahaa saa käyttää myös:

5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen mak-samiseen.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 5) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 5).

Muutos mahdollistaa määrärahan käyttämisen omarahoitusosuutta koskevien menojen maksami-seen EU-rahastojen tuella toteutettavissa hankkeissa.

2017 talousarvio	39 941 000
2016 II lisätalousarvio	-285 000
2016 talousarvio	42 212 000
2015 tilinpäätös	41 757 000

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 327 900 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos 7 500 000 euroa talousarvioesityksen 335 400 000 euroon nähden on vähennystä talousarvioesityksen 10 000 000 euron määrärahasta, joka kohdennetaan erityisesti investointeja tehneille tiloille. Vähennystä vastaava lisäys on tehty vuoden 2016 kolmannessa lisätalousarvioesityksessä momentille 30.10.44.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2015—2017 sekä arvio menojen siirtymisestä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavaksi (milj. euroa)

	2015 toteutuma	2016 arvio	2017 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	332,1	322,3	327,9
Etelä-Suomen kansallinen tuki	28,9	27,0	25,1
Pohjoinen tuki	296,5	285,7	294,7
Muu kansallinen tuki	6,7	9,6	8,1
Edellisiin vuosiin kohdistuvia tukimenoja maksetaan ao. vuoden määrärahasta	-	-	-
Valtuus budjetissa	30,0	30,0	30,0

2017 talousarvio	327 900 000
2016 talousarvio	321 700 000
2015 tilinpäätös	324 750 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 540 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 10 000 000 euroa talousarvioesityksen 530 000 000 euroon nähden on EU-kriisitukea. EU-kriisitukia arvioidaan maksettavan viljelijöille maidontuotannon vähentämiseksi ja markkinatilanteeseen sopeutumiseksi. Tuotantosidonnaisia tukia maksetaan 19,6 % EU-tulotuen määrästä myös vuosina 2017—2020. Tästä johtuen tuotantosidonnaisen tuen ja perustuen määrärahojen kohdennusta on täsmäytetty.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2017 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki yhteensä	525 000 000
— Perustuki	254 000 000
— Viherryttämistuki	157 500 000
— Nuorten viljelijöiden tuki	10 500 000
— Tuotantosidonnaiset tuet	103 000 000

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2017 käyttökohteittain (euroa)

EU-kriisituet yhteensä	10 000 000
— Mukautustuki	7 500 000
— Vähentämistuki	2 500 000
EU-markkinatuet (sisämarkkinatuet) yhteensä	5 000 000
— EU-yksityisen varastoinnin tuki	1 200 000
— Koulumaitotuki	3 800 000
Yhteensä	540 000 000
2017 talousarvio	540 000 000
2016 talousarvio	597 000 000
2015 tilinpäätös	457 907 950

61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 8 000 000 euroa talousarvioesityksen 38 000 000 euroon nähden aiheutuu kärkihankkeen rahoituksen jaksotusmuutoksesta.

2017 talousarvio	30 000 000
2016 talousarvio	11 000 000
2015 tilinpäätös	250 000

40. Luonnonvaratalous*62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)*

Määrärahasta on varattu 9 015 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan neljännen kappaleen.

2017 talousarvio	20 881 000
2016 talousarvio	20 837 000
2015 tilinpäätös	38 984 000

64. Metsähallitus

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 60 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2017 enintään 15 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2017 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhempinä tilikausina enintään 15 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 5 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 3. *Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä* korvaa talousarvioesityksen luvun päätösosan kohdan 3., päätösosan kohta 4. *Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä* korvaa talousarvioesityksen luvun päätösosan kohdan 4. ja päätösosan kohta 5. *Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä* korvaa talousarvioesityksen luvun päätösosan kohdan 5. ensimmäisen kappaleen.

Metsähallituksen liiketoiminnan lainavaltuutta on täsmennetty talousarvioesitykseen nähdessä, että lainavaltuus koskee konsernin ulkopuolista lainaa.

Metsähallituksen liiketoiminnan investointien enimmäismäärää on laskettu 5 milj. eurolla talousarvioesityksen 20 milj. euroon nähden ja investointisitoumusten enimmäismäärää 10 milj. eurolla talousarvioesityksen 25 milj. euroon nähden. Investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärissä on otettu huomioon 15.4.2016 voimaantullut uusi metsähallituslaki (234/2016). Uuden lain myötä osa liikelaitoksen investoinneista siirtyi perustetulle Metsähallitus Metsätalous Oy:lle.

Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärää on nostettu 2,5 milj. eurolla talousarvioesityksen 2,5 milj. euroon nähden. Korotus aiheutuu muuttuneesta liiketoimintatilanteesta.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 182 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 6 000 euroa talousarvioesityksen 15 188 000 euroon nähden aiheutuu siirrosta momentille 23.01.01 palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen.

2017 talousarvio	15 182 000
2016 II lisätalousarvio	-112 000
2016 talousarvio	15 646 000
2015 tilinpäätös	16 500 000

10. Liikenneverkko

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 266 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 13 000 000 euroa talousarvioesityksen 1 279 000 000 euroon nähden aiheutuu Liikenneverkon korjausvelan vähentäminen -kärkihankkeen rahoituksen jaksotusmuutoksesta.

2017 talousarvio	1 266 000 000
2016 I lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	1 061 400 000
2015 tilinpäätös	940 702 000

36. Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtuus tehdä sopimuksia raideliikennehankkeiden valtionavustuksen maksamiseen seuraavasti:

- 1) Raide-Jokeri pikaraitiotien rakentamiseen avustamiseen Helsingin Itäkeskuksesta Espoon Keilaniemeen saa sitoutua niin, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 84 000 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia pikaraitiotien rakentamisen kustannuksista.
- 2) Tampereen raitiotien (1. ja 2. vaihe) rakentamiseen avustamiseen saa sitoutua niin, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 71 000 000 euroa. Valtuuden määrä lisätynä suunnitteluun myönnetyllä määrällä on kuitenkin enintään 30 prosenttia raitiotien rakentamisen kustannuksista.

Selvitysosa: Momentti lisätään talousarvioesitykseen.

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään seuraavaa:

Raide-Jokeri

Raide-Jokeri on pikaraitiotienä toteutettava seudullinen kehämäinen joukkoliikenneyhteys. Itäkeskuksesta Pitäjänmäen ja Leppävaaran kautta Keilaniemeen kulkeva Raide-Jokeri on yksi seudun tärkeimmistä poikittaisista joukkoliikennehankkeista ja keskeinen toimenpide, jolla parannetaan kestävien kulkutapojen palvelutasoa. Hanke on tarkoitus aloittaa vuonna 2017. Hankkeen on arvioitu valmistuvan vuonna 2021.

Raide-Jokeri tukee raideliikenteeseen perustuvan tiivistyvän yhdyskuntarakenteen strategista kehittämistavoitetta ja valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita. Raide-Jokerilla on keskeinen rooli Helsingin valmisteilla olevan yleiskaavan tavoitteiden saavuttamisessa. Raide-Jokeri tukee myös Otaniemen ja Keilaniemen alueiden kehittymistä edelleen seudullisesti merkittävinä elinkeinovetureina.

Suunnitellun radan pituus on noin 25 km, josta noin 16 km sijoittuu Helsingin alueelle ja 9 km Espooseen. Raide-Jokeri on koko osuudeltaan kaksiraiteinen ja sijoittuu pääasiassa omalle ajouralle. Raitiotiellä liikennöidään nykyaikaisella, matalalattiaisella vaunukalustolla. Ajoaika linjalla on noin 60 minuuttia ja keskimääräinen matkanopeus 25 km/h. Arkisin ruuhka-aikana liikennöidään 5—6 min vuorovälillä ja päivällä 10 min välein. Arkivuorokauden matkustajamääräksi on arvioitu 87 800 matkustajaa vuonna 2025. Vaikutuspiirissä arvioidaan asuvan vuonna 2030 noin 154 000 asukasta ja sijaitsevan noin 102 000 työpaikkaa.

Hankkeen kustannusarvio on 280 milj. euroa (MAKU 110,6, 2010=100). Hankkeen H/K-suhde on 0,7. Valtion avustus on enintään 30 prosenttia hankkeen rakentamiskustannuksista, kuitenkin enintään 84 milj. euroa. Avustuskelpoisia menoja ovat raiteiden, pysäkkien ja liityntäpysäköinnin suunnittelu- ja rakentamiskustannukset, jotka sisältyvät hankkeen kustannusarvioon ja joista aiheutuu menoja vuodesta 2016 alkaen. Avustus maksetaan arvonnalisäverottomiin menoihin. Valtionapuviranomaisena toimii Liikennevirasto.

Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Espoon ja Helsingin kaupungit sitoutuvat MAL-sopimuksen 2016—2019 tavoitteisiin ja erityisesti luovat edellytyksiä tonttitarjonnan ja asuntotuotannon merkittävälle lisäämiselle hankkeen vaikutusalueella.

Lisäksi hankkeeseen liittyy Kehä I:n tasauksen muutostöitä, joiden kustannusarvio on 30 milj. euroa ja jotka eivät sisälly valtuuteen. Muutostöiden suunnittelu on kesken. Toteutuksesta sekä valtion ja Espoon kaupungin välisestä kustannusjaosta päätetään suunnitelman valmistuttua. Muutostyöt on tarkoitus rahoittaa määrärahoja uudelleen kohdentamalla.

Tampereen raitiotie

Tampereen raitiotie tukee Tampereen kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen tavoitteellista pitkäjänteistä kehittämistä. Hankkeen keskeinen tavoite on kasvavan kaupungin ja kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen tiivistäminen tehokkaaseen joukkoliikennejärjestelmään tukeutuvana.

Raitiotie yhdistää Pirkanmaan suurimmat ja tiheimmät asutus- ja työpaikka-alueet, keskussairaalan sekä Tampereen korkeakoulut. Palvelu- ja virkistysalueet ovat nykyistä helpommin saavutettavissa. Vilkkailta alueilla raitiotie korvaa suuren osan bussiliikennettä. Raitiotietä liikennöidään kahtena linjana arkisin 7,5 min vuorovälillä. Ydinkeskustassa linjat kulkevat yhteistä reittiä, jolloin vuoroväli on 3—4 minuuttia. Raitiotien ja bussien syöttöliikenteen vuorot yhteensovitetaan.

Raitiotiellä on noin 55 000 matkustajaa vuorokaudessa vuonna 2025 ja noin 110 000 vuonna 2040. Vaikutuspiirissä arvioidaan asuvan vuonna 2040 noin 133 000 asukasta ja sijaitsevan noin 110 000 työpaikkaa. Raitiotie lisää joukkoliikenteenmatkojen määrää bussivaihtoehtoon verrattuna Tampereen alueella runsaat 10 % eli noin 12 000 matkaa vuorokaudessa. Joukkoliikenteen kulkutapaosuus nousee nykyisestä 1,7 prosenttiyksikköä. Raitiotiejärjestelmä säästää joukkoliikenteen operointikustannuksia suuremmasta kalustokoosta johtuen.

Hankkeen kustannusarvio (vaihe 1. ja vaihe 2.) on 250 milj. euroa (MAKU 110,6, 2010=100) helmikuussa 2015 valmistuneen hankesuunnitelman ratkaisulla. Hankkeen H/K-suhde on 1,3. Valtion avustus on enintään 30 prosenttia hankkeen rakentamiskustannuksista, kuitenkin enintään 71 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 55,05 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 15,95 milj. euroa. Kustannusten loppuosasta vastaa Tampereen kaupunki. Toteutuksen 2. vaiheeseen ei saa myöntää rahoitusta ennen kuin Tampereen kaupunki on tehnyt siitä lainvoimaisen päätöksen.

Toteutuksen 1. vaihe sisältää radan Tampereen keskustasta Hervantaan ja Tays Keskussairaallalle, varikon, kulunvalvonnan ja informaatiojärjestelmän. Kustannusarvio on 238,8 milj. euroa, joka sisältää allianssin kehittämisvaiheen 10,5 milj. euron kustannukset. Valtio on osoittanut aikaisemmin kehittämisvaiheeseen valtionapua 3,06 milj. euroa. Avustuskelpoisia menoja ovat raitteiden, varikon, pysäkkien ja liityntäpysäköinnin suunnittelu- ja rakentamiskustannukset, jotka sisältyvät 1. vaiheen toteutukseen ja joista aiheutuu menoja vuoden 2016 lokakuusta alkaen. Avustus maksetaan arvonlisäverottomiin menoihin. Valtionapuviranomaisena toimii Liikennevirasto.

Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Tampereen kaupunki sitoutuu MAL-sopimuksen 2016—2019 tavoitteisiin ja erityisesti luo edellytyksiä tonttitarjonnan ja asuntotuotannon merkittävälle lisäämiselle.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2017	2018	2019	2020—	Yhteensä vuodesta 2017 lähtien
Raide-Jokeri	-	300	15 000	68 700	84 000
Tampereen raitiotie	-	15 800	19 600	35 600	71 000
Menot yhteensä	-	16 100	34 600	104 300	155 000

2017 talousarvio —

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Määrärahaa saa käyttää:

7) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösoosan kohta 7) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösoosan toisen kappaleen kohdaksi 7).

Talousarvioesitykseen nähden muutoksella yhtenäistetään yksityistietoimituksissa määrättävien korvausten maksukäytäntöä.

2017 talousarvio	34 997 000
2016 talousarvio	34 997 000
2015 tilinpäätös	23 620 979

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Valtuus

Valtuus tehdä sitoumuksia uusiin väylähankkeisiin.

Liikennevirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja enintään taulukossa mainittu määrä:

Uudet väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä (euroa)
Vt 4 Oulu—Kemi	125 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	165 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	5 700 000

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Liikennevirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankeet	
Vt 6 Lappeenranta—Imatra	177 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 5 Päiväranta—Vuorela	90 000 000
Vt 6 Joensuun kohta	47 100 000
E18 Haminan ohikulkutie	180 000 000
Vt 8 Sepänkylän ohikulkutie	57 500 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie	77 900 000
E18 Koskenkylä—Kotka erillishanke	37 000 000
Vt 8 Turku—Pori	92 500 000
Länsimetron liityntäyhteydet	19 900 000
Vt 4 Rovaniemen kohta	25 000 000
Vt 5 Mikkelin kohta	27 000 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	76 000 000
Mt 148 parantaminen Keravan kohdalla	13 000 000
Vt 3 Arolammin eritasoliittymä	6 000 000
Kt 77 Viitasaari—Keitele	13 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 22 Oulu—Kajaani—Vartius	15 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Ratahankeet	
Rovaniemi—Kemijärvi, sähköistys	24 000 000
Kehärata	517 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Keski-Pasila, länsiraide	40 000 000
Riihimäen kolmioraide	12 500 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	150 000 000
Pännäinen—Pietarsaari, sähköistys	4 450 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Vesiväylähankkeet	
Pietarsaaren meriväylä	11 400 000
Rauman meriväylä	28 000 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	168 000 000

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan valtuuskohdan.

Talousarvioesitykseen nähden Uudet väylähankkeet -taulukkoon on lisätty Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys -hanke, 5 700 000 euroa.

Uuden hankkeen perusteluna esitetään seuraavaa:

Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys

Hankkeen tavoitteena on parantaa rautatiekuljetusten kustannustehokkuutta, elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, metalliteollisuuden kilpailukykyä ja vähentää kuljetusten aiheuttamia haitallisia päästöjä. Hanke sisältää Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistyksen ja sähköistyksestä aiheutuvia ratatöitä. Lisäksi hanke sisältää erikoiskuljetusten varmistamiseksi rataan ja tiehen tehtäviä toimenpiteitä. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 7 100 000 euroa (MAKU 130, 2010=100), josta Porin kaupunki maksaa 1 400 000 euroa. Lisäksi hankkeeseen sisältyy muuta ulkopuolista rahoitusta 2 000 000 euroa. Loppuosa rahoitetaan muilta hankkeilta säästyvillä määrärahoilla. Hankkeen H/K suhde noin 0,55.

Lisäksi talousarvioesitykseen nähden Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet -taulukossa on otettu huomioon lisäyksenä vuoden 2016 kolmannessa lisätalousarvioesityksessä ehdotetuista valtuuksien tarkistuksista 2 400 000 euroa vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie -hankkeelle, 2 500 000 euroa Riihimäen kolmioraide -hankkeelle, 450 000 euroa Pännäinen—Pietarsaari, sähköistys -hankkeelle ja 3 000 000 euroa Kehärata-hankkeelle.

Edellä mainittujen muutoksien johdosta Hanke-erittely ja Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot -taulukko muuttuvat seuraaviksi:

Hanke-erittely

			Sopimus-	Ulkopuolisen	Arvioitu	Määräraha	Rahoitus-
	Valmis		valtuus	rahoituksen	käyttö	v. 2017	tarve
Hyväksytty	liikenteelle		milj. €	osuus sopimus-	milj. €	milj. €	myöhemmin
				valtuudesta			milj. €
				milj. €			
Keskeneräiset väylähankkeet							
Tiehankkeet							
Vt 8 Turku—Pori	LTA I						
	2013/ LTA						
	II 2014	2018	92,5	2,5	83,1	6,9	-
Mt 101 Kehä I parantaminen	TA 2014	2017	32,0		16,4	9,0	6,6
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	LTA I						
	2014	2018	76,0		47,7	24,0	4,3
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	TA 2015	2017	27,0		15,0	12,0	-
Vt 8 Oulu—Kajaani—Vartius	TA 2015	2017	15,0		10,0	5,0	-

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Ulkopuolisen rahoituksen osuus sopimus- valtuudesta milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2017 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Vt 8 Pyhäjoen ydin- voimalan edellyttämät tieinvestoinnit	LTA I 2015	2017	22,5		17,5	5,0	-
Ratahankkeet							
Pohjanmaan rata	TA 2011/ LTA III 2011/TA 2015	2017	674,0		646,7	27,3	-
Keski-Pasila, länsiraide Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	TA 2014	2020	40,0		18,0	9,0	13,0
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	TA 2015	2020	150,0		32,0	43,0	75,0
	TA 2016	2020	60,0		12,0	12,0	36,0
Vesiväylähankkeet							
Rauman meriväylä	LTA II 2014/ LTA IV 2015	2017	28,0		19,0	9,0	-
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	TA 2015	2018	40,0		19,0	12,0	9,0
Yhteiset väylähankkeet							
Äänekosken biotuote- tehtaan liikennejärjestelyt	LTA I 2015/ TA 2017	2018	168,0		67,7	66,4	33,9
Muu kehittämisen hanke- suunnittelu					-	5,0	-
Keskeneräiset väylä- hankkeet yhteensä			1 425,0	2,5	1 004,1	245,6	177,8

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus-valtuus milj. €	Ulkopuolisen rahoituksen osuus sopimus-valtuudesta milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2017 milj. €	Rahoitus-tarve myöhemmin milj. €
Uudet väylähankkeet							
Vt 4 Oulu—Kemi	TA 2017	2021	125,0			7,0	118,0
Vt 5 Mikkeli—Juva	TA 2017	2021	121,0			5,0	116,0
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	TA 2017	2021	198,0			12,2	185,8
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, rata-yhteyden parantaminen	TA 2017	2022	165,0			3,0	162,0
Pori—Mäntyluoto rata-osan sähköistys	TA 2017	2018	5,70	2,0		-	3,12
Uudet väylähankkeet yhteensä			614,70			27,2	584,92
Keskeneräiset ja uudet väylähankkeet yhteensä			2 039,7	4,5	1 004,1	272,8	762,72

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2017	2018	2019	2020—	Yhteensä vuodesta 2017 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	240 600	118 450	49 348	10 000	418 398
Uudet väylähankkeet	27 200	172 320	159 400	253 200	612 120
Menot yhteensä	267 800	290 770	208 748	263 200	1 030 518

2017 talousarvio	272 800 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 II lisätalousarvio	4 699 000
2016 talousarvio	343 030 000
2015 tilinpäätös	358 857 000

20. Liikenteen viranomaispalvelut

01. Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 609 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 1 000 000 euroa talousarvioesityksen 48 609 000 euroon nähden aiheutuu lentoliikenteen valvontamaksun tarkistuksen uudelleenarvioinnista.

2017 talousarvio	47 609 000
2016 II lisätalousarvio	-163 000
2016 talousarvio	47 866 000
2015 tilinpäätös	49 346 000

40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

01. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena
- 2) EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen.

Talousarvioesitykseen nähden päätösosan tarkistus mahdollistaa viraston osallistumisen EU:n rahoituksella tuettuihin hankkeisiin.

2017 talousarvio	11 049 000
2016 III lisätalousarvio	150 000
2016 II lisätalousarvio	-65 000
2016 talousarvio	11 524 000
2015 tilinpäätös	11 894 000

50. Sää-, meri- ja ilmastopalvelut

01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 4) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin METNET/MOI-hankkeeseen liittyen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 4) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 4) ja päätösosan valtuuskohta korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan valtuuskohdan.

31.50

69

2017 talousarvio	45 184 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 II lisätalousarvio	-229 000
2016 talousarvio	44 352 000
2015 tilinpäätös	48 928 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. (32.01, osa) Hallinto

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 558 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

4) avustuksiin Finnvera Oyj:lle ESIR-neuvontapalvelun menoihin.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohta 4) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 4).

Vähennys 92 000 euroa talousarvioesityksen 33 650 000 euroon nähden on siirtoa momentille 23.01.01, mistä 78 000 euroa aiheutuu valtioneuvoston yhteisen verkkojulkaisualustan palvelun menoista ja 14 000 euroa palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta.

2017 talousarvio	33 558 000
2016 II lisätalousarvio	-86 000
2016 talousarvio	33 645 000
2015 tilinpäätös	40 588 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 172 660 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

6) kahden valtakunnallisena palvelukeskuksena toimivan osakeyhtiön osakepääoman merkitsemiseen.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohta 6) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 6).

Vähennys 6 966 000 euroa talousarvioesityksen 179 626 000 euroon nähden aiheutuu 93 henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirrosta momentille 32.20.06.

KEHA-keskus oikeutettaisiin perustamaan valtakunnallisena palvelukeskuksena toimivat osakeyhtiöt, joista toisen tehtävänä olisi järjestää ja tuottaa maakuntien tieto- ja viestintäteknisiä palveluja sekä toisen järjestää ja tuottaa maakuntien talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja.

2017 talousarvio	172 660 000
2016 III lisätalousarvio	225 000
2016 II lisätalousarvio	-190 000
2016 talousarvio	193 120 000
2015 tilinpäätös	214 435 000

21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohta 2) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdan 2).

Lisäys 1 800 000 euroa talousarvioesityksen 526 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 28.70.22 kemikaalitiedon digitalisoinnin (Kemidigi-hanke) rahoitukseen. Hankkeesta aiheutuvien ylläpitomenojen rahoitus ei edellytä lisämäärärahatarpeita.

2017 talousarvio	2 326 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 II lisätalousarvio	1 700 000
2016 talousarvio	616 000
2015 tilinpäätös	538 000

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 854 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 5 000 000 euroa talousarvioesityksen 30 854 000 euroon nähden aiheutuu arvioitua suuremmista arvonlisäveromenoista ja työvoimapalvelukokonaisuuden tehostamiseen liittyvistä arvonlisäveromenoista.

2017 talousarvio	35 854 000
2016 III lisätalousarvio	3 000 000
2016 II lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	30 622 000
2015 tilinpäätös	92 388 027

89. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Terrafame Group Oy:n oman pääoman korottamiseen.

Lisäksi valtio saa luopua omistuksestaan Terrafame Oy:ssä.

Selvitysosa: Momentti lisätään talousarvioesitykseen.

Valtio omistaa Terrafame Group Oy:n kautta kaivos- ja metallienjalostustoiminnan, jota Terrafame Oy harjoittaa. Toimintaa varten Terrafame Oy:n pääomittamiseen on myönnetty vuodelle 2016 yhteensä 182 500 000 euroa, jotka riittävät ylläpitämään kaivostoimintaa tammikuun 2017 loppuun saakka.

Toiminta kaivoksella ja metallien jalostuslaitoksessa on edennyt vuoden 2016 aikana hyvin ja ympäristöturvallisuus on saatu varmistettua valtio-omistajan tavoitteen mukaisesti. Ehdotettavalla 100 000 000 euron määrärahalla arvioidaan katettavan toiminnan kustannukset kesään 2017 saakka ja sen turvin voidaan jatkaa neuvotteluja kaivostoiminnan omistuspohjan laajentamiseksi.

2017 talousarvio	100 000 000
2016 II lisätalousarvio	144 000 000
2016 I lisätalousarvio	38 500 000
2015 tilinpäätös	209 000 000

20. (32.20, osa ja 01, osa) Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka*06. Innovaatiorahoituskeskus Tekesin toimintamenot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 523 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 6 966 000 euroa talousarvioesityksen 36 557 000 euroon nähden aiheutuu 93 henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirrosta momentilta 32.01.02.

2017 talousarvio	43 523 000
2016 II lisätalousarvio	-296 000
2016 talousarvio	38 448 000
2015 tilinpäätös	40 572 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EY 651/2014) sekä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perusteiden yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamisen, kehittämisen, tuotannon ja levityksen

kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 10) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan kolmannen kappaleen kohdan 10).

2017 talousarvio	274 500 000
2016 III lisätalousarvio	5 000 000
2016 talousarvio	330 370 000
2015 tilinpäätös	367 194 625

42. Innovaatiokeskittymien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 100 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 1 800 000 euroa talousarvioesityksen 2 300 000 euroon nähden aiheutuu uudelleenbudjetoinnista ja liittyy hankkeiden toteutumisen viivästymiseen. Vuoden 2014 talousarviossa myönnetystä määrärahasta peruutettiin 1 800 000 euroa vuoden 2016 kolmannessa lisätalousarvioesityksessä ja se budjetoidaan uudelleen vuodelle 2017.

2017 talousarvio	4 100 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	7 024 000
2015 tilinpäätös	9 800 000

30. (32.30, osa) Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 423 753 000 euroa.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

4) työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisiin kokeiluihin

6) työnvälityksen ja yrityspalveluiden hankintaan yksityisiltä järjestäjiltä ja muilta kumppaneilta, julkisen ja yksityisen työnvälityksen kumppanuusverkoston uusien palvelukokonaisuuksien ja toimintamallien rakentamisesta aiheutuviin ostopalvelumenoihin sekä ostopalveluihin liittyviin markkinoinnista ja selvityksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohdat 4) ja 6) korvaavat talousarvioesityksen momentin päätösosan kolmannen kappaleen kohdat 4) ja 6).

Muutos talousarvioesityksen 422 200 000 euroon nähden on 1 553 000 euroa, missä on otettu huomioon vähennyksenä 700 000 euroa kotoutumiskoulutuksen hankintamäärärahoista siirtona momentille 33.20.52 työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen koulutuksen tukiajan pidentämi-

sestä johtuen sekä lisäyksenä 2 253 000 euroa Nokia 3- ja Microsoft 2- Euroopan globalisaatio-rahastohankkeisiin sisältyvien työvoimakoulutusten rahoitustarpeisiin vuonna 2017. EU:n rahoitusosuus on 60 prosenttia rahoitussuunnitelmasta ja saadut tulot kirjataan momentille 12.32.99.

Työvoima- ja yrityspalveluiden alueellisten kokeilujen määrärahan käyttöaluetta päivitetään ja Yksityiset työnvälityspalvelut -hankkeen määrärahan käyttöaluetta laajennetaan.

Hallitus on antanut eduskunnalle täydentävään talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) ja työttömyysturvalain (1290/2002) muuttamisesta, jossa tarkoituksena on pidentää omaehtoisten opintojen tukiajan kestoja 24 kuukaudesta enintään 48 kuukauteen perusopetuksen suorittamiseksi niiden oppivelvollisuusiän ylittäneiden henkilöiden kohdalla, joilta puuttuu perusopetuksen päättötodistus.

2017 talousarvio	423 753 000
2016 II lisätalousarvio	13 100 000
2016 talousarvio	585 395 000
2015 tilinpäätös	588 299 000

40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 055 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 2 000 000 euroa talousarvioesityksen 6 055 000 euroon nähden aiheutuu edunsaajarekisterin perustamisesta.

Hallitus antaa eduskunnalle täydentävään talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.

2017 talousarvio	8 055 000
2016 talousarvio	4 541 000
2015 tilinpäätös	-2 118 331

50. (32.50, 20, osa ja 30, osa) Alueiden kehittäminen ja rakennerrahastopolitiikka

40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja rakennerrahastohankkeiden rahoittamisesta annetun lain (8/2014) mukaisesti innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämiseen sekä alueiden elinkeino- ja innovaatiopolitiikan aktivointiin liittyvien kehittämis- ja investointihankkeiden menojen maksamiseen:

4) edellä mainittujen hankkeiden toteuttamiseksi tarvittaviin kulutusmenoihin sekä enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin tila- ja muiden kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 4) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdan 4).

2017 talousarvio	11 000 000
2016 talousarvio	15 000 000

41. (32.20.41) *Valtionavustus Finpron toimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Osa avustuksista voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Päätösosa lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan kolmanneksi kappaleeksi, jolloin talousarvioesityksen momentin päätösosan nykyiset kolmas ja neljäs kappale muuttuvat neljänneksi ja viidenneksi kappaleeksi.

2017 talousarvio	33 600 000
2016 talousarvio	35 600 000
2015 tilinpäätös	52 095 000

42. (32.30.45) *Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen* (arviomääräraha)

Valtuus

Mikäli vuoden 2016 myöntämismäärä on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2017 enintään 5 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Päätösosa lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan valtuuskohdaksi.

Momentin vuoden 2016 myöntämismäärä jää käyttämättä. Tämä johtuu lähinnä Microsoftin irtisanomisten kohteena olleiden, erityisesti Varsinais-Suomen, alueiden start-up- ja muiden pk-yritysten hankkeiden aktivoimisen ja valmistelun vaatimasta ajasta, minkä vuoksi merkittävä osa hankkeista käynnistyy vasta vuoden 2017 puolella.

2017 talousarvio	20 078 000
2016 talousarvio	30 218 000
2015 tilinpäätös	24 427 544

64. *EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesio-* *politiikan ohjelmiin* (arviomääräraha)

Määrärahaa saa käyttää:

11) pk-yritysalioiteohjelman EU- ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2017 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 388 753 000 eurolla. Mikäli vuoden 2016 myöntämismäärä on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2017.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäisen kappaleen kohta 11) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 11) ja päätösosan valtuuskohta korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan valtuuskohdan.

Pk-yrittäjäohjelman käynnistymisen viivästyisestä johtuen momentilta maksetaan pk-yrittäjäohjelmaan kuuluvia maksuja vuonna 2017.

Valtuuden lisäys talousarvioesityksen 378 684 000 euroon nähden on 10 069 000 euroa, missä on huomioitu kokonaisuudessaan komission tekemät tarkistukset Suomen rakennerahasto-ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" rahoitusosuuksiin vuosille 2017—2020.

2017 talousarvio	357 458 000
2016 III lisätalousarvio	-20 000 000
2016 II lisätalousarvio	40 000 000
2016 talousarvio	242 324 000
2015 tilinpäätös	344 969 639

70. Kotouttaminen

03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 631 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

2) enintään 970 000 euroa Kotouttamisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen edistämiseen sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin

3) järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohdat 2) ja 3) korvaavat talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdat 2) ja 3).

Vähennys 460 000 euroa talousarvioesityksen 2 091 000 euroon nähden on siirtoa momentille 33.20.52 työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen koulutuksen tukiajan pidentämisestä johtuen.

2017 talousarvio	1 631 000
2016 II lisätalousarvio	-78 000
2016 talousarvio	2 246 000
2015 tilinpäätös	2 246 000

30. *Valtion korvaukset kotouttamisesta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 232 245 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys talousarvioesityksen 220 958 000 euroon nähden on 11 287 000 euroa, mistä 10 787 000 euroa aiheutuu oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden aiempaa arviota suuremmasta määrästä ja 500 000 euroa perustoimeentulotuen menojen kasvusta, mikä johtuu työmarkkinatukea alhaisemmasta kotoutumistuen tasosta.

Uuden arvion mukaan oleskelulupa myönnetään 8 100 hakijalle vuonna 2016, kun aiempi arvio oli 7 200. Laskennallisten korvausten piirissä arvioidaan vuonna 2017 olevan 18 585 kansainvälistä suojelua saavaa henkilöä, mikä on 900 enemmän kuin alkuperäisessä laskelmassa. Lisäyksestä 2 735 000 euroa aiheutuu kunnille maksettavista laskennallisista korvauksista ja 8 552 000 euroa muista pakolaisista maksettavista kustannuksista.

Ulkomaalaislain perusteella oleskeluluvan saaneille maksettaisiin kotoutumistukea työmarkkinatuen sijaan 1.1.2017 alkaen. Kotoutumistuen alhaisemmasta tasosta johtuen perustoimeentulotuen menojen on arvioitu kasvavan 1 000 000 eurolla, josta puolet kohdistuisi tälle momentille.

2017 talousarvio	232 245 000
2016 III lisätalousarvio	-30 000 000
2016 talousarvio	162 225 000
2015 tilinpäätös	96 667 044

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 970 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 31 399 000 euroon nähden on 429 000 euroa. Vähennyksestä 135 000 euroa on siirtoa momentille 23.01.01, mistä 124 000 euroa aiheutuu YJA-järjestelmän ylläpidon menoista ja 11 000 euroa palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta. Vähennyksestä 294 000 euroa aiheutuu siirrosta momentille 24.01.01 Suomen Geneven pysyvässä edustustossa toimivan terveysalan asiantuntijan menoihin.

2017 talousarvio	30 970 000
2016 II lisätalousarvio	-244 000
2016 talousarvio	29 008 000
2015 tilinpäätös	30 569 000

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 330 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 3 000 000 euroa talousarvioesityksen 16 330 000 euroon nähden on siirtoa momentille 28.70.05 digitalisaation ja toimintatapojen uudistamisen rahoituksen keskittämiseksi sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä.

2017 talousarvio	13 330 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	15 330 000
2015 tilinpäätös	17 330 000

02. Valvonta

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 215 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys 349 000 euroa talousarvioesityksen 8 564 000 euroon nähden on siirtoa momentille 33.03.04 oikeuslääketieteen toimintojen siirtämiseksi Oulun yliopistolta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hoidettavaksi.

2017 talousarvio	8 215 000
2016 talousarvio	8 564 000
2015 tilinpäätös	11 061 819

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 49 502 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 349 000 euroa talousarvioesityksen 49 153 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 33.02.20 oikeuslääketieteen toimintojen siirtämiseksi Oulun yliopistolta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hoidettavaksi.

2017 talousarvio	49 502 000
2016 III lisätalousarvio	180 000
2016 II lisätalousarvio	-248 000
2016 I lisätalousarvio	145 000
2016 talousarvio	56 228 000
2015 tilinpäätös	60 412 000

31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 690 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

10) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosan ensimmäinen kappale korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen ja päätösosan toisen kappaleen kohta 10) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 10).

Vähennys 6 310 000 euroa talousarvioesityksen 56 000 000 euroon nähden aiheutuu tasomuu-
toksesta.

Kärkihankkeiden valtionavustusten valtakunnallisesta hallinnoinnista ja maksatuksesta vastaa
Lounais-Suomen aluehallintovirasto, jonka kanssa tehdään asiasta toimeksiantosopimus. Alue-
hallintovirastolle voidaan maksaa tehtävästä korvausta, mikäli talousarviossa on asiasta maininta.

2017 talousarvio	49 690 000
2016 II lisätalousarvio	6 000 000
2016 I lisätalousarvio	6 800 000
2016 talousarvio	23 500 000

10. (33.10 ja 60, osa) Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 256 400 000 euroa.

Selvitysosa: Vähennys talousarvioesityksen 1 268 500 000 euroon nähden on 12 100 000
euroa, mistä 6 200 000 euroa aiheutuu eläketukilain perusteella eläkkeelle pääsevien pitkäaikais-
työttömien siirtymisestä yleisen asumistuen piiristä eläkkeensaajan asumistuen piiriin, 500 000
euroa maksullisella opintolinjalla opiskelevien opiskelijoiden jäämisestä opintotukilain mukai-
sen asumislisän piiriin, 1 300 000 euroa tarkentuneista arvioista liittyen opiskelijoiden siirtämi-
sestä yleisen asumistuen piiriin, 3 700 000 euroa enimmäisasumismenojen jäädyttämisestä ja
kuntaryhmien 3 ja 4 enimmäisasumismenojen alentamisesta 5 %:lla 4 %:n sijaan sekä 400 000
euroa indeksisidonnaisten menojen säästön tarkentumisesta.

2017 talousarvio	1 256 400 000
2016 II lisätalousarvio	26 210 000
2016 talousarvio	1 042 100 000
2015 tilinpäätös	924 300 000

57. (33.60.35) Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 831 638 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoi-
meentulotuen kustannuksiin
- 2) kuntien valtionosuuden maksamiseen vuoden 2016 aikana tehtyihin tukipäätöksiin.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Muutos talousarvioesityksen 830 938 000 euroon nähden on 700 000 euroa, missä on otettu huo-
mioon lisäyksenä 700 000 euroa toimeentulotukimenoissa saavutettavan säästön tarkentumisesta
ja 500 000 euroa toimeentulotukimenojen lisäyksestä sekä vähennyksenä 500 000 euroa ulko-

maalaislain perusteella oleskeluluvan saaneille maksettavasta kotoutumistuesta 1.1.2017 alkaen. Kotoutumistuen alhaisemmasta tasosta johtuen perustoimeentulotuen menojen talousarvioesityksessä arvioidusta 1 000 000 euron kasvusta kohdistuu vain puolet tälle momentille ja puolet momentille 32.70.30.

Päätösosan toisen kappaleen muutos aiheutuu perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksatusten Kela-siirron siirtymäajasta. Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) muutoksella perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksatus siirtyvät Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi 1.1.2017 alkaen. Kunnat voivat siirtymäsäännöksen nojalla tehdä vuoden 2016 aikana päätöksiä, joiden perusteella myönnettyä tukea maksetaan enintään maaliskuun 2017 loppuun saakka. Näihin maksettavaksi tuleviin tukiin kunnat voivat saada vuoden 2016 mukaista valtionosuutta vielä vuoden 2017 puolella. Valtionosuus haetaan aluehallintovirastolta toukokuun 2017 loppuun mennessä. Päätösosan muutos mahdollistaa tämän valtionosuuden maksamisen vielä 2017 alkupuolella.

2017 talousarvio	831 638 000
2016 talousarvio	330 847 000
2015 tilinpäätös	326 060 738

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 348 747 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 2 000 000 euroa talousarvioesityksen 346 747 000 euroon nähden aiheutuu opiskelijoiden ja yleisen asumistuen yhdistämisestä Kansaneläkelaitokselle aiheutuvista toimeenpanomenoista.

2017 talousarvio	348 747 000
2016 II lisätalousarvio	1 000
2016 talousarvio	319 480 000
2015 tilinpäätös	152 300 000

20. Työttömyysturva

51. Valtionosuus peruspäivärahasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 121 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 9 000 000 euroa talousarvioesityksen 112 000 000 euroon nähden aiheutuu palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuoton tarkentumisesta.

2017 talousarvio	121 000 000
2016 talousarvio	214 000 000
2015 tilinpäätös	234 065 000

52. Valtionosuus työmarkkinatuesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 507 360 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys talousarvioesityksen 1 503 000 000 euroon nähden on 4 360 000 euroa, mistä 3 200 000 euroa aiheutuu eläketukilain voimaantumisen tarkentumisesta. Lähes yhtäjaksoisesti 5 vuotta työttöminä olleet pitkäaikaistyöttömät saivat oikeuden eläketukeen 1.6.2017 lukien. Lisäyksestä 700 000 euroa on siirtoa momentilta 32.30.51 ja 460 000 euroa siirtoa momentilta 32.70.03 työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen koulutuksen tukiajan pidennyksestä 24 kuukaudesta 48 kuukauteen oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksen suorittamiseksi.

2017 talousarvio	1 507 360 000
2016 III lisätalousarvio	-32 200 000
2016 II lisätalousarvio	61 000 000
2016 talousarvio	1 394 000 000
2015 tilinpäätös	1 368 000 000

30. Sairausvakuutus*60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 1 951 000 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 33 000 000 euroa talousarvioesityksen 1 918 000 000 euroon nähden aiheutuu kilpailukyky sopimukseen liittyvän pienituloisten maksukevennyksen laajentamisesta. Maksukorotukset kompensoitaisiin täysimääräisesti pientä palkkatuloa saavalle.

Hallitus on antanut eduskunnalle täydentävään talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että pienituloisten palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksuun tehtäisiin 63 milj. euron määrää vastaava alennus.

2017 talousarvio	1 951 000 000
2016 II lisätalousarvio	442 000
2016 talousarvio	1 174 650 000
2015 tilinpäätös	1 200 026 347

40. Eläkkeet

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 663 100 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 3 100 000 euroa talousarvioesityksen 660 000 000 euroon nähden aiheutuu vakuutettujen lukumäärän laskusta johtuvasta vakuutusmaksutuottojen pienenemisestä.

2017 talousarvio	663 100 000
2016 III lisätalousarvio	1 700 000
2016 talousarvio	644 600 000
2015 tilinpäätös	624 800 000

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 612 100 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Muutos talousarvioesityksen 3 629 000 000 euroon nähden on 16 900 000 euroa, missä on otettu huomioon vähennyksenä 23 800 000 euroa eläketukilain voimaantulon myöhentymisestä ja lisäyksenä 6 900 000 euroa eläketukilain perusteella eläkkeelle pääsevien pitkäaikaistyöttömien siirtymisestä yleisen asumistuen piiristä eläkkeensaajan asumistuen piiriin. Lähes yhtäjaksoisesti 5 vuotta työttöminä olleet pitkäaikaistyöttömät saivat oikeuden eläketukeen 1.6.2017 lukien.

2017 talousarvio	3 612 100 000
2016 II lisätalousarvio	-4 600 000
2016 talousarvio	3 631 300 000
2015 tilinpäätös	3 702 561 991

60. (33.60, osa) Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen tuki ja eräät muut menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettujen valtionavustusten viimeisten suoritusten maksamiseen

2) kehittämishankkeiden valvontaan ja tarkastukseen

3) kehittämishankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan.

Vähennys 5 200 000 euroa talousarvioesityksen 5 600 000 euroon nähden on siirtoa momentille 28.70.05 digitalisaation ja toimintatapojen uudistamisen rahoituksen keskittämiseksi sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä.

2017 talousarvio	400 000
2016 talousarvio	2 200 000
2015 tilinpäätös	2 300 000

33. *Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 1) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdan 1).

Uudella 59 a §:llä lisätään korvauksen saajiksi lääkärin ja hammaslääkärien erikoistumiskoulutusta järjestävät yliopistot.

2017 talousarvio	94 140 000
2016 talousarvio	92 570 000
2015 tilinpäätös	101 168 677

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

50. *Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin* (kiinteä määräraha)

Määrärahasta saa käyttää:

4) 1 000 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toteuttamaan hankkeeseen, jolla tuetaan maatalousyrittäjien työssä jaksamista.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 4) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 4).

Perustelujen muutos aiheutuu maatalouden tukitoimiin kuuluvasta lisäyksestä momentille ja sillä mahdollistetaan määrärahan käyttö Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hanketoimintaan.

33.80

85

2017 talousarvio
2016 talousarvio
2015 tilinpäätös

16 140 000
15 140 000
16 139 973

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 485 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Vähennys talousarvioesityksen 27 782 000 euroon nähden on 297 000 euroa, mistä 292 000 euroa aiheutuu Helsingin komission (HELCOM) isäntämaamaksun kohdentamisesta siirtona tältä momentilta momentille 35.10.66 ja 5 000 euroa palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistuksesta johtuen siirtona momentille 23.01.01.

2017 talousarvio	27 485 000
2016 II lisätalousarvio	-183 000
2016 talousarvio	28 580 000
2015 tilinpäätös	31 179 999

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)—3) myös avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan viimeisen kappaleen.

Määrärahaa käytetään avustusluonteisesti kohdassa 1) pienialaisten ja arvokkaiden luontotyyppien ja maisema-alueiden hoitoon ja kohdassa 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toimenpiteisiin kuuluvien yhteistoimintaverkostojen rahoittamiseen.

2017 talousarvio	2 440 000
2016 II lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	2 440 000
2015 tilinpäätös	2 440 000

22. *Eräät ympäristömenot* (siirtomääräraha 3 v)

Määrärahaa saa käyttää:

9) enintään 81 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 15 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 6 ja 28 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohtien 1), 2), 3), 7) ja 8) tehtäviin.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 9) korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdan 9).

Viiden henkilötyövuoden lisäys tarvitaan hallituksen kärkihankkeisiin kuuluvien vesienhoitosuunnitelmien ja merenhoidon toimenpideohjelman toteuttamiseksi (Kärkihanke 3, Biotalous ja puhtaat ratkaisut, toimenpide 2). Lisähenkilötyövuodet kohdennetaan kärkihankkeen toimenpiteiden edistämiseen sekä toteutusta palvelevien selvitysten tekemiseen.

2017 talousarvio	14 725 000
2016 III lisätalousarvio	—
2016 talousarvio	15 825 000
2015 tilinpäätös	13 760 000

66. *Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 732 000 euroa.

Selvitysosa: Päätösosa korvaa talousarvioesityksen momentin päätösosan ensimmäisen kappaleen.

Lisäys 292 000 euroa talousarvioesityksen 1 440 000 euroon nähden on siirtoa momentilta 35.01.01 ja aiheutuu Helsingin komission (HELCOM) isäntämaamaksun kohdentamisesta tälle momentille.

2017 talousarvio	1 732 000
2016 talousarvio	1 440 000
2015 tilinpäätös	1 440 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 981 000 euroa.

Selvitysosa: Lisäys 140 000 euroa talousarvioesityksen 4 841 000 euroon nähden aiheutuu kertaluonteisesta lisäyksestä hallituksen eduskunnalle korjausavustuksia koskevaksi laiksi antaman esityksen mukaisesti aiemmin kuntien tehtävänä olleen vanhusten ja vammaisten korjausavustusten myöntämisen ARAn tehtäväksi siirron toteuttamisen alkuvaiheeseen.

2017 talousarvio	4 981 000
2016 II lisätalousarvio	-25 000
2016 talousarvio	4 956 000
2015 tilinpäätös	4 943 000

02. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio -hankkeeseen (KIRADIGI) ympäristöministeriön, valtion virastojen, kuntien ja maakunnan liittojen, yritysten sekä järjestöjen menoihin sekä kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin
- 2) avustusten maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentti lisätään talousarvioesitykseen.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.70.22. KIRADIGI on rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatiota ajava kärkihanke, jossa luodaan alalle yhteiset tietomallintamisen ja tiedonhallinnan yhteentoimivuuden kuvaukset (tietoarkkitehtuuri). Hankkeessa poistetaan rakennetun ympäristön, maankäytön ja rakentamisen toimialan prosessien ja tietojen hallinnan keskeneräisyyttä ja hajanaisuutta, yritysten, kuntien ja valtion päällekkäisiä standardeja ja kehittämistyötä sekä päätösprosessien päällekkäisyyttä, manuaalisuutta ja toisteisuutta. Digitalisoinnin perusta uudistetaan rakennetun ympäristön osalta.

Kansallisen kehittämistyön pohjana on kansainvälinen alan standardointityö, johon osallistumisen ja vaikuttamisen vahvistaminen on osa KIRA (kiinteistö ja rakennus) -sektorin hankkeelle asettamia tavoitteita. Määrärahaa voidaan käyttää myös kansainvälisen standardointityön maksuihin ja osallistumiskuluihin.

Hankkeessa rakennetaan digitaalisen yhteentoimivuuden perustaa yhdessä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa. Julkisten palvelujen ja prosessien läpidualisaatio luo edellytyksiä elinkeinoelämälle ja vähentää hallinnon tuplatyötä. Digiperustaa hyödyntäen toimiala tehostaa maankäytön ja rakentamisen palvelutuotantoa. Standardit ja yhtenäiset digitalisoidut ratkaisut helpottavat eri-

tyisesti pk-yritysten tuloa markkinoille. Alan tuottavuuden ja toimeliaisuuden maksimaalinen edistäminen varmistetaan hankkeen piloteilla ja kokeiluilla.

Määrärahaa käytetään myös ulkopuolisen arvioinnin teettämiseksi hankkeen edistymisestä vuoden 2017 aikana.

Määräaikaissessa KIRADIGI-hankeessa ei synny valtiolle uusia pysyviä käyttö- ja ylläpitomeinoja, eikä se aiheuta lisämäärärahatarpeita.

2017 talousarvio	4 000 000
2016 II lisätalousarvio	250 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Määrärahaa saa käyttää:

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Päätösosan kohta 3) lisätään talousarvioesityksen momentin päätösosan toisen kappaleen kohdaksi 3).

Momentin perusteluihin on lisätty mahdollisuus käyttää määrärahaa myös Suomen rahoitustukiohjelmien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioiden maksamiseen.

2017 talousarvio	11 510 000
2016 talousarvio	37 100 000
2015 tilinpäätös	6 496 768